

ČESKO-IRSKÉ KULTURNÍ STYKY
V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

CZECH-IRISH CULTURAL RELATIONS
1900-1950

Daniel Samek

Prague
Centre for Irish Studies
Charles University
2009

Copyright © Daniel Řehák-Samek, 2009

English translation © Ondřej Pilný, 2009

Published by Centre for Irish Studies, Charles University, Prague

Centre for Irish Studies, Department of Anglophone Literatures and Cultures, Faculty of Arts, Charles University, Nám. J. Palacha 2, 116 38 Prague 1, Czech Republic

http://ualk.ff.cuni.cz/irish_studies

All rights reserved. This book is copyright under international copyright conventions. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the copyright holders. Requests to publish work from this book should be directed to the publishers.

An abbreviated early version of the Czech text appeared as an article in *Souvislosti* 19.3 (2008). Cover image: Czechoslovak Honorary Consul Karel Košťál with his wife Ludmila in front of the Dublin Consulate building during World War II (Archive of the Czech Ministry of Foreign Affairs).

Printed in the Czech Republic by HRG, s.r.o., Litomyšl.

Typeset by Ondřej Pilný.

Not for resale.

The present study was supported from a grant awarded by the Department of Foreign Affairs, Ireland to the Centre for Irish Studies, Charles University, Prague, and from a grant of the Czech national grant agency GAČR 405/06/0239 “Srovnávací výzkum keltských kultur ve středověku a novověku.”

The author wishes to express his sincere gratitude to Věra Čapková, Frederick O’Callaghan, Ian Devine and Ondřej Pilný; without their generous assistance and support, this project would not have been accomplished.

ISBN 978-80-254-4263-0

OBSAH – CONTENTS

Česko-irské kulturní styky v první polovině 20. století	5
Czech-Irish Cultural Relations, 1900-1950	31
Obrazová příloha - Images	60

ČESKO-IRSKÉ KULTURNÍ STYKY V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Zatímco devatenácté století znamenalo pro česko-irské vztahy především uvedení irského tématu do českého prostředí, interpretaci irského politického programu pro účely českých národovců a první české návštěvy v Irsku (Václav Petrů, Jiří Guth Jarkovský), století dvacáté přineslo větší vyváženost ve vzájemných vztazích, a to ve smyslu osobních kontaktů.¹ Na obou stranách se začala objevovat řada osobností, jejichž úvahy se vzájemně inspirovaly. Prvotním impulsem bylo sice stále dědictví devatenáctého století, totiž zhlízení sebe sama v zrcadle cizích politických snah, ale jelikož byly mnohé národní cíle dosaženy, byl otupen – alespoň to tak vypadalo – hrot radikálního nacionalismu, což napomohlo o něco sebevědomějšímu rozhledu po domácím i světovém poli. Oproti devatenáctému století se situace začala posunovat od českého obdivu k irské politice k irskému zájmu o české národní obrození, zvláště o český boj za jazykovou rovnoprávnost češtiny a němčiny.²

Rozkvět a obdiv

Nejdůležitějším impulsem ve vzájemných stycích v novém století se stal zájezd novinářů z předních britských listů do Rakouska-Uherska v červnu

¹ Daniel Řehák: Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století, in: *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*. Academia / KLP, Praha 2008, s. 156-167.

² Rev. Thomas A. Finlay: The Saving of a Nation's Language, in: *New Ireland Review* XVIII, 1902, No. 2, s. 65-72, October. Nebo též Charles Munro: The Prospects of the Irish Language Revival, in: *New Ireland Review* XVIII, 1902, No. 3, s. 160-165, November.

roku 1905. Tento výlet byl velmi dobře organizován – skupinu vedl dnes již pozapomenutý anglický „přítel Čechů“, historik a romanopisec James Baker (1847-1920), který se ve svých studiích a románech zaměřoval zvláště na české země. Jedním z cílů výpravy byla pochopitelně jubilejní výstava. Příjezdem vlaku s britskými žurnalisty do Prahy se začíná splétat několik českých a irských osudů. Mezi návštěvníky se totiž nalézali dva významní a vlivní Irové: hrabě Horace Plunkett (1854-1932), prezident dublinského tiskového fondu, a advokát a žurnalista Richard John Kelly (1860-1931), redaktor a spoluvlastník západoirského listu *The Tuam Herald*. Role průvodců skupiny se ujali dcera anglického konzula Wentwortha Forbese, režisér Národního divadla a překladatel Karel Mušek (1867-1924) a jeho manželka, Angličanka Alice Hillsteadová (1870-1957).³

Během prohlídky významných kulturních institucí a památníků Prahy i jiných českých měst došlo ke sblížení mezi Muškem a Kellym, který byl jako mnoho jiných unesen krásou Prahy, ale hlavně byl překvapen tím, že český národní živel zcela ovládl staroslavné „německé“ město.⁴ Navzdory tomu, že Kelly již o Čechách mnohé věděl, našel v realitě českých nápisů na pražských ulicích příklad pro hladomorem opožděné irské národní obrození a jednoznačný důkaz, že i téměř nemožné se dá uskutečnit, pokud je k dispozici odhodlání národních vůdců a dostatečné uvědomění lidu.⁵

Neočekávaným dovětkem této žurnalistické návštěvy bylo, že Kelly zaslal Muškovi obratem text hry *In the Shadow of the Glen* Johna Millingtona Syngea (1871-1909). Mušek ji vbrzku přeložil do češtiny a pod názvem *Ve stínu doliny* inscenoval ve Švandově divadle, čímž se stal prvním Syngeovým překladatelem, jehož dílo bylo na kontinentě uvedeno. Navíc hned následujícího roku odjel do západních oblastí Irska prostudovat zvyky a kroje lidí, aby jeho chystaná inscenace hry v Národním divadle byla co nejpresvědčivější i výpravou.⁶ Při této příležitosti se osobně setkal s autorem

³ Karel Mušek: Z návštěvy Angličanů, in: *Národní listy* XLV, 1905, č. 169, s. 1, 22. 6.

⁴ Je příznačné, že právě v roce 1905 opouští Prahu, která se pro Němce stávala kvůli Čechům stále více provinciální, spolu se svými rodiči zdejší rodák židovského původu, Julius Pokorný (1887-1970), budoucí světoznámý indoeuropeista, keltolog a znalec středověké irštiny. Viz Pól Ó Dochartaigh: *Julius Pokorný 1887-1970*, Four Courts Press, Dublin 2004, s. 19-24.

⁵ První Kellyho článek o Čechách vyšel ještě před jeho příjezdem do Čech. Viz Richard John Kelly: Bohemia and Ireland, in: *The Freeman's Journal* CXXXVIII, 1905, č. Special Edition, s. 7, July 1.

⁶ Syngeovy dopisy Muškovi viz *The Collected Letters of John Millington Synge*. Edited by Ann Saddlemyer. Clarendon Press, Oxford 1983, 1984. Volume I (1871-1907), s. 109, 158-159, 168-169, 174, 254.; Volume II (1907-1909), s. 73, 88, 184-185.

díla a s kruhem literátů při irském národním divadle Abbey Theatre. Výsledkem jeho návštěvy v zámku Coole Park u lady Augusty Gregory byly ovšem i skeptické úvahy o českých politických nárocích, neboť při jedné rozpravě s básníkem W.B. Yeatsem (1865-1939) a spisovatelem Edwardem Martynem (1859-1923) vyšlo najevo, že Češi už vlastně moc utiskováni nejsou, jestliže mají zastoupení v parlamentě a dostávají od monarchie dotaci na Národní divadlo. Tady veškeré srovnávání s trudným irským osudem zcela končilo a Mušek si musel přiznat, že na české poměry skuhrá spíše ze setrvačnosti.⁷ Se Syngem podnikl Mušek pěší výlet po hrabství Wicklow, kde mu dramatik objasňoval původ některých námětů a motivů ve svých hrách.⁸

Druhá návštěva britských žurnalistů – téměř ve stejném složení – se konala roku 1908, opět u příležitosti jubilejní výstavy a navíc v atmosféře příprav na Slovanský sjezd. Richard John Kelly byl tentokrát jediný Ir ve skupině a po odjezdu domů napsal šéfredктору *Národních listů* děkovaný dopis plný vyšperkovaných lichotek na adresu českého národa.⁹ Nicméně Kelly neopěvoval Čechy pouze ze zdvořilosti, své lichotivé texty publikoval také v irských novinách a konal různé přednášky.¹⁰ Toto období u něj vyvrcholilo roku 1910, kdy napsal sérii článků do předního irského listu *The Leader*, v nichž srovnával národní obrození v Irsku a v Čechách – psal tu o tělovýchovném hnutí Sokol a také o návratu češtiny do kulturního dění.¹¹

Je pravděpodobné, že jedním z těch, kdo stáli v pozadí organizace obou návštěv britských žurnalistů, byl hrabě František Lützow (1849-1916), horlivý propagátor české historie a kultury v anglosaském jazykovém prostoru a autor obecně rozšířených knih *Bohemia – A Historical Sketch* (1896) nebo *History*

⁷ Karel Mušek: V zapadlém kraji – Črty z Erina, ostrova hoře, in: *Zvon* VII, 1907, č. 23, s. 362-365, 22. 2.; č. 24, s. 378-381, 1. 3.; č. 25, s. 388-392, 8. 3. Edward Martyn se podle textu zmínil, že byl před 18 lety, tj. koncem 80. let 19. století, v Praze.

⁸ Viz například Muškovu fotografii J.M. Syngea v Dargle Glenu. Maurice Bourgeois: *John Millington Synge and the Irish Theatre*. Constable and Company, London 1913, s. 15.

⁹ Richard John Kelly: Velectěný pane redaktore!, in: *Národní listy* XLVIII, 1908, č. 199, s. 7, 21. 7. Překladatel neuveden.

¹⁰ Richard John Kelly: Ireland and Bohemia, in: *Irish Ecclesiastical Record* XXI, 1907, s. 355-360, April. Viz též Anonym: Mr. R.J. Kelly, B L at the Matthew Hall, in: *The Tuam Herald* LXIX, 1907, č. 3588, s. 2, January 19.

¹¹ Richard John Kelly: Bohemia and Ireland, in: *The Leader* XXI, 1910, č. 9, s. 210-211, October 15.; R.J. Kelly: The Sokols of Bohemia, in: *The Leader* XXI, 1910, č. 12, s. 282-284, November 5.; R.J. Kelly: The Revival of the Bohemian Language, in: *The Leader* XXI, 1910, č. 20, s. 500-502, December 31.; XXI, 1911, č. 21, s. 523-524, January 7.

of *Bohemian Literature* (1899). Jelikož trávil každého půl roku v Anglii, není nijak zvláštní, že se roku 1909 objevil také v Dublinu, kde se setkal s předními učiteli země. Mimo jiné se sešel se slavným spisovatelem Georgem Moorem (1852-1933), přičemž jejich rozprava o možnostech obrody irského jazyka, kterou zaznamenal Georgův bratr Maurice (1854-1939), je další jímavou poctou českým národním snahám, neboť jsou zde chápány jako možný vzor pro boj o návrat irštiny do veřejného života.¹² Lützow musel v obdivné reakci irských kulturních činitelů cítit velké zadostiučinění své celoživotní práce a ve vlastním komentáři události to dal jasně najevo nepřímým vynášením sebe sama.¹³

Roku 1911 vyšel v Hynkově nakladatelství soubor převyprávění irských středověkých pověstí *Keltické báje* od Louey Chisholmové. Knihu přeložila evangelička Božena Šimková (1881-1958), která pobývala delší dobu v Irsku na studiích. Šimková je důležitou reprezentantkou evangelických studentů, kteří před první světovou válkou navštěvovali protestantské vysoké školy v Británii a v Irsku.¹⁴ Podobným počinem na poli převodu irských legend byl také trochu zvláštní soubor *Pohádky ze Zeleného ostrova*, který vydal roku 1913 Ivan Krahulík (1881-1966) pod pseudonymem Zachar. Titul se zdá vypovídat o obsahu poměrně jasně, ale jediná rozpoznatelná skladba irského obsahu je pohádka Jablko touhy. Téhož roku vyšel u A. Svěceného výbor z legendárního souboru bratří Grimmů *Irské pohádky o skřítcích*, v překladu Antonína Macka.¹⁵ Irská látka se začala prosazovat na zcela jiné platformě.

Jakkoli bylo v těchto letech česko-irských osobních kontaktů jen poskrovnu, za zmínku rozhodně stojí sňatek Eileen, sestry Jamese Joyce, s českým prokuristou terstské pobočky Živnostenské banky, Františkem Schaurkem, který se uskutečnil roku 1914. Podle tradované historky Joyce na

¹² Maurice Moore: Bohemian and Irish – The Fight for a Language, in: *The Irish Independent* XIX, 1910, č. 104, s. 7, May 2.

¹³ František Lützow: Z irských dojmů, in: *Samostatnost* XIV, 1909/1910, č. 62, s. 331-332, 4. 6. 1909.

¹⁴ Mezi českými evangeličky, kteří studovali v Belfastu, je třeba jmenovat především tyto: Jan Drobny (1863-1952), Josef Souček (1864-1938), Jarolím Nešpor (1865-1939), Rudolf Medek (1884-1958), Ladislav Funda (*1889). V Tullamore studoval Jaroslav Ovečka (1882-1953). Viz Jan Toul: *Jubilejní kniha česko-irské evangelické rodiny*. Vlastním nákladem, České Budějovice 1931.

¹⁵ Sama kniha bratří Grimmů, v originále nazvaná *Irische Elfenmärchen*, byla jejich překladem irské sbírky Thomase Croftona Crokera *Fairy Legends and Traditions of the South of Ireland* (1825), k níž Grimmové doplnili obsáhlou a erudovanou úvodní statí.

svatbě své sestry nezapřel jazykového žertěře, když předvídal „plodné“ manželství na základě spojení jmen s významy „jojce/vejce“ a „šourek/pytlík“. ¹⁶ Díky Schaurkovi, který byl nejprve jedním z Joyceových žáků v jazykových kurzech, se také dostalo několik českých slov a toponym do Joyceova monumentálního díla *Finnegans Wake*. ¹⁷

Kvůli svým dopisům zasílaným sestře Eileen a Františku Schaurkovi, kteří byli po dobu války v Praze, se irský spisovatel dostal na začátku války do kartotéky českých velezrádců, kterou si vedla rakouská tajná policie. To bylo ovšem pouze díky pozoruhodnému přehmatu, protože tajní policisté nebyli schopni určit Joyceův původ, a patrně ani to, čím se vlastně zabývá. ¹⁸ Styk s Františkem Schaurkem byl ostatně dobrým podkladem pro pozdější Joyceovu komunikaci s Adolfem Hoffmeisterem, jedním z překladatelů jeho *Anny Livie Plurabelly*. ¹⁹ Po válce se Joyce – stejně jako manželé Schaurkovi – do Terstu vrátil a stýkal se tu hodně s představiteli židovské komunity, mezi nimiž našel předlohu pro Leopolda Blooma, hlavního hrdinu románu *Odysseus*, a to ve dvou osobách, v maďarském Židovi jménem Luis Blum a českém Židovi jménem Leopold Popper. ²⁰

Irskou látkou se v Čechách před první světovou válkou seriózně zabýval mladý indoevropeista a keltolog Josef Baudiš (1883-1933), který se k napsání jakéhokoli díla vždy připravoval velmi dlouho. Několikrát se však nechal vyprovokovat k okamžité reakci. Zásadním způsobem třeba ukončil vleklou polemiku nad prameny několika staroirských děl spisovatele Julia Zeyera, která se rozpoutala v *Českém časopise filologickém* roku 1912 mezi literárním historikem Václavem Schüllerem a romanistou Maxmiliánem Křepinským. ²¹ Na doporučení předního znalce irštiny své doby Rudolfa Thurneysena podnikl již dříve několik studijních cest za živou irštinou, konkrétně do vesnice Corna Mana u Galway. Prázdninový výlet do Británie roku 1914 jej ovšem uvrhl do emigrace. Ta mu umožnila prohloubit své znalosti keltských jazyků, irštiny a

¹⁶ Richard Ellmann: *James Joyce*. Oxford University Press, New York 1965, s. 395-396.

¹⁷ Petr Škrabánek: *Night Joyce of a Thousand Tiers. Studies in Finnegans Wake*. Uspořádal Louis Armand a Ondřej Pilný. Litteraria Pragensia, Praha 2002.

¹⁸ Viz heslo James Joyce, in: *Album velezrádců (Velezrádné rejdy Čechů za hranicemi)*. S předmluvou Floriana Zapletala. Alois Hynek, Praha 1919, s. 100.

¹⁹ Adolf Hoffmeister: Osobnost James Joyce, in: *Rozpravy Aventina* VI, 1930/1931, č. 2, s. 13-14, 2. 10.; č. 3, s. 30-31, 9. 10.

²⁰ John McCourt: *The Years of Bloom. James Joyce in Trieste 1904-1920*. Lilliput Press, Dublin 2000, s. 226.

²¹ Josef Baudiš: K otázce pramenů Zeyerových, in: *Časopis pro moderní filologii* II, 1912, sv. 2, s. 114-117, 1. 3.; sv. 3, s. 203-207, 1. 5.

velštiny. Baudiš měl opravdu velké štěstí, neboť když byl po vyhlášení války spolu s manželkou zatčen a internován v zajateckém táboře, byl odtud vyreklamován na žádost *Royal Irish Academy* (Irské královské akademie). Pokud by se tak nestalo, skončil by možná v nechvalně proslulém koncentračním táboře na ostrově Man – samozřejmě bez možnosti studovat manskou gaelštinu. Díky svým irským přátelům tak mohl po celou dobu války rozvíjet své filologické zájmy a učinit tak z nuceného pobytu v Británii patrně nejpłodnější období svého života. Hned první rok svého exilu vydal v irském časopise *Ériu* studii o vztahu irského hrdiny Cúchulainna a jeho soka Cúroie.²² Roku 1916 napsal do stejného časopisu o kultické tradici sídla irských velekrálů Temair (Tara).²³ Kromě keltské filologie se Baudiš věnoval také spolupráci s T.G. Masarykem a podílel se tak svou troškou na vytvoření samostatného Československa. Po získání samostatnosti byly však jeho zásluhy rychle zapomenuty, protože se do republiky nevrátil mezi prvními a nepokusil se ukořistit nějaký úřad. Baudiš – evidentně znechucen poměry – přijímá profesuru v Bratislavě, kde předčasně umírá začátkem třicátých let.²⁴

Samostatnost a autonomie

Rok, kdy skončila první světová válka, byl samozřejmě velkým předělem v životě obou národů. Český sen o autonomii se proměnil v samostatnost a irský sen o samostatnosti se měl záhy proměnit v autonomii. Irské volební plakáty strany *Sinn Féin* z roku 1918 hlásaly českou a slovenskou nezávislost jako vzor hned na několik způsobů: *The Czecho-Slovaks are to-day as free as the English... Be Men and vote for Freedom!* (Čechoslováci jsou dnes svobodní jako Angličané... Buďte muži a volte svobodu!) nebo *The Czecho-Slovaks are demanding Independence. Nobody is quite sure who the Czechoslovaks are. But the whole World knows who the Irish are and would wonder if that ancient Race did not demand Independence. Cannot you be as true to Ireland as the Czecho-Slovaks are to Czecho-Slovakia?* (Čechoslováci se dožadují nezávislosti. Nikdo přesně neví, kdo ti Čechoslováci jsou, ale celý svět ví, kdo jsou Irové, a byl by to div, kdyby tento starověký národ nežádal

²² Josef Baudiš: Cúroi and Cúchulinn, in: *Ériu* VII, 1914, s. 200-209.

²³ Josef Baudiš: On the Antiquity of the Kingship of Tara, in: *Ériu* VIII, 1916, s. 102-107.

²⁴ Václav Machek: *Josef Baudiš*. Česká akademie věd a umění, Praha 1948. Viz též Archiv MZV, osobní složka Josefa Baudiše.

nezávislost. Nemůžete být věrní Irsku, tak jako jsou Čechoslováci věrní Československu?).²⁵

Tradiční srovnání irské a české poroby však opětně probíhalo i na straně české. Jak ukazují dvě úvahy o irské politice vydané v druhé polovině roku 1918, které sepsal významný politolog Karel Hoch (1884-1962), volba tématu nebyla vůbec náhodná. Když Hoch ke konci svého článku v *Národu* hovoří o právech každé národní skupiny na zachování svého zvláštního rázu, na závěr napíše výmluvně: *Kdo čteš, rozuměj!* U druhého článku, který vyšel v *České revui*, je velmi zajímavé datum otištění, neboť třebaže byl nepochybně sepsán před vyhlášením samostatného československého státu, jeho vydání se uskutečnilo právě v těchto historických dnech.²⁶

Zvláštním komentářem k politickému nadšení roku 1918 bylo také to, jak věc nahlíželi čeští Němci, kteří provolávali – čerpající z tradičního evropského srovnání všech utlačovaných s Iry – zdar svobodnému Irsku se zřejmým úmyslem „provokace“ proti Čechům ujímajícím se vlády v zemi, což pro ně byla věc stejně neuvěřitelná jako nestavitelná. Situace v českých zemích se zkrátka obrátila a nadále měli roli utlačovatelů hrát zase Češi. A navíc, tato symbolická inverze z konce první světové války měla stát na počátku druhé světové války.²⁷ Těchto československo-německých problémů si byli Irové velmi dobře vědomi, a to na základě vlastních problémů s národy dlouhodobě usazenými v severní části země, které patřily k (bývalé) vládnoucí straně.²⁸

Od roku 1918 začal o Československu znovu intenzivně psát novinář a vlastník listu *The Tuam Herald* Richard John Kelly. Počet jeho článků o Československu byl tak velký, že se mu občas nedostávalo slov do názvů, které tvořily vždy rozličné kombinace několika málo pojmů. Kelly pokračoval v masivní propagaci Československa do roku 1922 a pak s přestávkami až do roku 1929, kdy už do konce jeho života nezbyvalo mnoho času.

Na podzim roku 1919 napsal literární kritik a překladatel Artuš Černík (1900-1953) sérii článků o irské kultuře, které se postupně věnovaly bájesloví, folkloru, výtvarnému umění, literatuře a divadlu a jejichž východiskem bylo

²⁵ Zmiňované plakáty jsou uloženy ve fondu National Library of Ireland v Dublinu.

²⁶ Karel Hoch: Irsko, in: *Národ* II, 1918, č. 25, s. 313-315, 27. 6. Viz též Karel Hoch: Irsko I., II., in: *Česká revue* XII, 1918/1919, č. 1, s. 25-36, říjen 1918; č. 3, s. 147-155, prosinec 1918.

²⁷ Karel Haltmar [podepsáno: -ar.]: Naši Němci a Irsko, in: *Národní listy* LXI, 1921, č. 199, s. 3, 22. 7.

²⁸ Rev. Patrick Gannon: Bohemia and its Ulster Question, in: *Studies* VII, 1918, č. 28, s. 644-658, December.

irské číslo anglického listu *The Times* ze 4. listopadu téhož roku. Ačkoliv si Černík dal s přípravou textů hodně práce, v tiskárně byly odborné termíny v irské gaelštině a irská jména zkomoleny k nepoznání, takže výsledek jeho snažení byl v důsledku obecné neznalosti irských reálií poněkud toporný.²⁹

Navzdory stále se prohlubujícím vzájemným znalostem o obou zemích byly návštěvy konkrétních osob dosud spíše výjimkou. Koncem června roku 1920 navštívil Československo irský spisovatel Lord Dunsany (1878-1957), příbuzný Sira Horace Plunketta, aby se zúčastnil premiéry své hry *Smích bohů* a následně také všesokolského sletu. Z ohlasů na jeho návštěvu v českém tisku vyplývá, že Dunsany se aktivně účastnil propagace nové republiky v Anglii a v Americe.³⁰ Na české straně se stal první poválečným návštěvníkem Irska překladatel a milovník literárních kuriozit Edgar Theodor Havránek (1896-1964), který navštívil Irsko v druhé polovině roku 1920. Ačkoli zanechal tištěnou zprávu o svých dojmech ze země, nelze z ní o motivaci jeho cesty mnoho zjistit. Zdá se, že Havránek byl na ostrově pouze krátkodobě, protože jeho článek je spíše hutným a bleskovým – nikoli však vzrušeným – popisem impresí z Dublinu a okolí.³¹ Zároveň nelze přehlédnout Havránekův zájem o umírající jazyky Evropy, mezi nimiž byla i irština, kterou neovládal.³²

O irštinu se velmi aktivně zajímal také jazykovědec a orientalista Jindřich Entlicher (1876-1926), neboť vlastnil přední edice staroirských textů, které nakonec našly útočiště ve fondu Národní knihovny v Praze. Entlicherova záliba byla ovšem čistě lingvistická a komparativní, o irštině kvůli své nestálosti nejspíš nikdy nic nenapsal, ani z ní nic nepřeložil. Styky mezi češtinou a irštinou se však odehrávaly i velmi zprostředkovaně. Poněkud kuriózní zájem o oba jazyky měla významná francouzská filoložka Marie-Louise Sjoestedtová (1900-1941), autorka díla *Phonétique d'un parler irlandais de Kerry* (Fonetika irského jazyka v hrabství Kerry) z roku 1931, která studovala češtinu a ruštinu na francouzské škole orientálních jazyků. A nešlo

²⁹ Artuš Černík [nepodepsáno]: Irsko. I. Bájesloví, in: *Tribuna* I, 1919, č. 256, s. 7, 30. 11.; Artuš Černík [podepsáno: Čk.]: Irsko II. Folklor, in: *Tribuna* I, 1919, č. 257, s. 1, 2. 12.; Artuš Černík [podepsáno: Čk.]: Irsko. III. Výtvarné umění v Irsku, in: *Tribuna* I, 1919, č. 268, s. 4, 14. 12.; Artuš Černík [Podepsáno: A.Čk.]: Irsko. IV. Literatura. V. Divadlo, in: *Tribuna* I, 1919, č. 278, s. 4, 28. 12.

³⁰ Anonym [podepsáno: +]: O autoru hry *Smích bohů*,..., in: *Národní listy* LX, 1920, č. 182, s. 4, 4. 7.

³¹ Edgar Theodor Havránek: Napříč Irskem, in: *Tribuna* II, 1920, č. 300, s. 4, 23. 12.

³² Edgar Theodor Havránek: Jazyky, které vymírají. Skizza linguistická a – novinářská, in: *Zlatá Praha* XLIV, 1926/1927, č. 7, s. 142-144 (spr. 146-148), 2. 12. 1926.

zde pouze o zájem komparativní, neboť Sjoestedtová strávila druhou polovinu roku 1921 v Československu, kde prohlubovala svou znalost mluvené češtiny.³³

Zajímavou postavou na poli česko-irských styků této doby byl irský slavista John Joseph Regis O'Beirne (*1887), který se sice zabýval spíše jihoslovanskými jazyky, avšak české látce věnoval dva články uveřejněné počátkem dvacátých let v časopise *Irish Monthly*. První pojednává o významu Kollárový básně *Slávy dcera* pro české obrození a druhý je věnován Zeyerově *Legendě z Erinu*, adaptaci středověkého irského příběhu o Diarmaidu a Gráinne, a jejímu zhudebnění Otakarem Ostrčillem.³⁴

Poměrně významnou událostí ve vzájemných stycích byla přednáška o vytvoření a ustavení spisovné češtiny, kterou proslovil keltolog Josef Baudiš na keltském kongresu konaném na ostrově Man roku 1921. Byl to jediný příspěvek na kongresu, jenž se netýkal keltských jazyků, ale v irském tisku měl značný ohlas, protože jeho obsah oslovil mimo jiné budoucího irského prezidenta Douglase Hydea (1860-1949), zakladatele Gaelské ligy.³⁵

Významným návštěvníkem Irska mohl být také mladý spisovatel Karel Čapek (1890-1938), ten však navzdory své touze navštívit Irsko do země nikdy nedorazil. Při své návštěvě Británie roku 1924 psal do *Lidových novin* reportážní črty o Británii, jejích keltských oblastech a přilehlých ostrovech. Čapek se o Irsko živě zajímal, ale zažíval velké obtíže při shánění literatury o ostrově, a nemohl si nevšimnout anglické hradby mlčení a rozpaků při každé zmínce o Irsku. Dozvuky občanské války v zemi a pumové atentáty jej nakonec přesvědčily, aby na ostrov nejezdil. Navzdory své nepřítomnosti v Irsku však vsunul do svých *Anglických listů* jednu kapitolu o Irsku; pojednává však spíše o vztahu Angličanů k této zemi.³⁶ Ve stejném roce

³³ Seán Ó Lúing: *Celtic Studies in Europe and Other Essays*, Geography Publications, Dublin 2000, s. 111-112.

³⁴ John J.R. O'Beirne: Slávy dcera (The Daughter of Sláva), a Czech Classic, in: *Irish Monthly* XLVIII, 1920, s. 244-253, May. John J.R. O'Beirne: Diarmuid and Grainne in Czechoslovakia, in: *Irish Monthly* L, 1922, s. 59-62, February.

³⁵ Josef Baudiš: Re-establishment of the Czech Literary Language, in: *Transactions of the Celtic Congress 1921*, Beili Glas, Swansea 1923, s. 154-160. Viz též Anonym: The Lesson of Bohemia, in: *Réalta a' deiscirt (The Southern Star)* ročník neuveden, 1921, číslo neuvedeno, s. 7, July 16.

³⁶ Karel Čapek: Listy o Irsku, in: *Lidové noviny* – ráno 32, 1924, č. 398, s. 1-2, 9. 8. Knižně Karel Čapek, *Anglické listy*, Ot. Štorch-Marien, Praha 1924, s. 82-84. K okolnostem viz též Otakar Vočadlo, *Anglické listy Karla Čapka*. JAN, Praha 1995, s. 73.

navštívil Irsko pražský student historie a velšský rodák John Emlyn Williams (*1896) a napsal reportáž o stavu země dva roky po skončení občanské války. Zvláště se zmiňuje o celkové proměně irské mentality – veselost nahradil sebezáchovný cynismus.³⁷ Následky občanské války popisuje také překladatel a budoucí propagátor irské literatury Aloys Skoumal (1904-1988),³⁸ který se zájmem o Irsko nakazil mimo jiné u staroříšského nakladatele Josefa Floriana (1872-1941), vydavatele Muškových překladů Syngeových her.

Propagace a propaganda

Od počátku 20. let se česká žurnalistika vrhla s novým elánem – a bez rakouské cenzury – do komentování nejnovějších politických událostí v Evropě. Zmnožily se a zkvalitněly i zprávy o Irsku, o němž v souvislosti se svým žurnalistickým posláním v Británii psali zejména zahraniční korespondenti a političtí komentátoři předních listů, zvláště úzasně zvědavý Alois Šašek (pseudonym Sirius) pro *Venkov*,³⁹ neúnavný korespondent František Janča (šifra -a.) pro *Lidové noviny*, slavný grafolog Robert Saudek (jako RS) pro *Prager Presse*, vnímavý Karel Haltmar (šifra -ar.) pro *Národní listy*, rutinér Stanislav Nikolau pro *Národní politiku* nebo později orientalista a znalec mezinárodní politiky Alois Musil pro *Venkov* třicátých let.⁴⁰

Výrazné zaměření na irskou politickou scénu bylo ovšem způsobeno především soudobým irským bojem za nezávislost a občanskou válkou na počátku 20. let. Když se situace v Irsku uklidnila, irská témata v českých novinách rychle prořídla. Touha dozvědět se něco o druhé straně se v těchto letech plně přesunula na irskou stranu, jelikož Češi již tehdy dosáhli všech politických cílů, k nimž používali irské dějinné paralely, a nový způsob nahlížení Irsku se prosazoval jen velmi pomalu.

V Irsku byl naopak obraz českého jazykového obrození jakožto vzoru pro ochránce irské gaelštiny právě ve dvacátých letech zcela zásadní. Výjimečnost

³⁷ John Emlyn Williams: Irská otázka, in: *Československá republika* CCXLV, 1924, č. 156, s. 1, 6. 6.

³⁸ Aloys Skoumal: Cesta do Irsku, in: *Akord* 1, 1928, č. 4, s. 100-105.

³⁹ Srovnej též jeho předválečný článek o irské politice – Alois Šašek: Boj Keltů v Anglii o samosprávu (Problém národa a socialismu), in: *Akademie (Socialistická revue)* XVI, 1912, č. 3, s. 103-107.

⁴⁰ Informace o těchto článcích byly čerpány z fondu Výstřižkový archiv MZV, který je uložen v Národním archivu ČR. Jejich přehled obsahuje databáze na adrese <http://ualk.ff.cuni.cz/ibibliography/index.htm>.

českého vzoru v kontextu problematiky jazyků malých národů se dá dokladovat třeba na sérii článků, které napsal roku 1925 galský aktivista Liam Pádraig Ó Riain (1867-1942) pod názvem *Lessons from Modern Language Movements* (Lekce z moderních jazykových hnutí), v níž z celkového počtu osmi článků zaujímá oddíl Czech Struggle (Český zápas) čtyři pokračování, a je tudíž pro autora evidentně nejdůležitějším příkladem úspěšného boje za zrovnoprávnění jazyka u malých evropských národů.⁴¹

V polovině dubna 1926 byl vyslán do Dublinu činovník londýnského konzulátu František Pavlásek, který měl od roku 1924 na starosti irskou agendu.⁴² Byl pověřen zvláštním úkolem, aby zde vyhledal kandidáta na post honorárního konzula. O své dvoutýdenní pouti dublinskými obchodnickými kruhy sepsal rozsáhlou zprávu, kde vyjmenovává nejméně dvacet různých kandidátů, které ovšem zároveň z nejrůznějších důvodů zavrhuje.⁴³ Koncem roku 1926 byl na tuto funkci honorárního konzula vybrán – patrně na doporučení Jana Masaryka – dlouholetý přítel Československa, novinář Richard John Kelly. Ten tuto nabídku a poctu přijal, ale mezi oběma stranami patrně došlo ke špatné dohodě. Česká strana si představovala, že si Kelly najme nějaké reprezentativní místnosti v centru Dublinu, protože jeho vlastní dům – jakkoli honosný – nebyl vzhledem ke své vzdálenosti od centra města pro účely konzulární služby příliš vhodný. K takovým investicím však „přítel Čechů“ ochotný nebyl, a tak se začátkem roku 1927 titulu honorárního konzula vzdal. To bylo z české strany přijato velmi nepříznivě a původce problémů byl označen spíše neoprávněně za „lakomce“.⁴⁴ Po tomto nezdaru snaha o založení levného zastupování v Irsku usnula; Kelly se stal po jistém čase honorárním konzulem Estonska.

Na jaře roku 1927 navštívila Dublin jako delegátka ženského sjezdu Milena Illová (1888-1944), aktivistka ženského hnutí, překladatelka a manželka básníka sociální poezie Rudolfa Illového. S přidělenou průvodkyní, kterou byla nejmenovaná irská revolucionářka, podnikla spolu s dalšími

⁴¹ Liam P. Ó Riain: *Lessons from Modern Language Movements*, in: *Réalta a' deiscirt (The Southern Star)* ročník neuveden, 1925, čísla neuvedena, November 28, s. 7; December 5, s. 3; December 12, s. 3; December 19, s. 2. Ke stejnému tématu srovnej též pozdější článek S. Nic Siothaig: *A Language Miracle. Compulsory Czech*, in: *Irish Independent* XXXVIII, 1929, č. 234, s. 6, October 1.

⁴² National Archives of Ireland, fond Department of Foreign Affairs, č. 318/33 1A.

⁴³ Archiv MZV, fond První sekce – konzuláty, krabice 35 (Drážďany-Dublin). Viz též Archiv MZV, fond Generální konzulát Londýn 1924-1950, krabice 5.

⁴⁴ K celé kauze viz Archiv MZV, fond První sekce – prezidium, konzuláty, krabice 35.

delegátkami výlet na královský pahorek Tara a megalitickou stavbu Newgrange v údolí řeky Boyne.⁴⁵

Koncem roku 1929 byla znovu nastolena otázka československého zastoupení v Dublinu. Československé obchodní kruhy, jejichž obrovský vývoz do Británie byl odkázán do patřičných mezí, hledaly nová odbytiště, a tak začaly apelovat na vytvoření vhodného zastoupení v blízkém Irsku. Ministerstvo zahraničních věcí se nakonec přiklonilo k řádnému zastoupení ČSR v Irsku, což odpovídalo i představám irské strany, která o honorární zastupování příliš nestála. Nakonec byl čs. konzulem v Dublinu jmenován legionář major Pavel Růžička (1887-1961), který začal hned po příjezdu mapovat situaci v irské politice a kultuře. Podle jím sepsané situační zprávy Růžička brzy zjistil, že tendence irské politiky jsou nejen protibritské, ale také protifrancouzské, a že irská politická a intelektuální scéna má velkou slabost pro Německo.⁴⁶ Jako bystrý pozorovatel chápal historické kořeny této negující protibritské orientace, ale znamenalo to naprosto jasnou neshodu se zahraniční politikou Československé republiky, která byla zase tradičně protiněmecká.⁴⁷

Počátky Růžičkovy propagace československé kultury a průmyslu v Irsku nebyly jednoduché, neboť název státu, který reprezentoval, budil neustále rozpaky.⁴⁸ Nejprve musel pochopit zemi, do které přijel. Knižní příprava evidentně nepostačovala, bylo třeba plně si uvědomit všechny souvislosti. To je dobře vidět třeba na konzulově neúspěšném pokusu vnutit irským listům nekrology Aloise Jiráska, oslavovatele husitského hnutí, které bylo pro všechny západní katolíky synonymem hereze a zavržení jednotné církve. Tady evangelík Růžička narazil na hranice svých propagandistických možností: takové texty se v irském tisku své doby ujmout nemohly.⁴⁹

Daleko úspěšnější byla jeho vystoupení o české hudbě v irském rozhlasu nebo přednášky v různých spolcích o české historii a soudobé politice země,

⁴⁵ Milena Illová: Irsko, in: *Právo lidu* XXXVI, 1927, č. 56, s. 1-2, 8. 3.; Zelený ostrov Eirean, in: *Právo lidu* XXXVI, 1927, č. 57, s. 1-2, 9. 3.; Turas na Boinne, in: *Právo lidu* XXXVI, 1927, č. 58, s. 1-2, 10. 3.

⁴⁶ Pavel Růžička: Zpráva o situaci v informační a propagační činnosti, Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 8, složka Propagace čsl. literatury v Anglii.

⁴⁷ Pavel Růžička: K dějinám a vzniku irského svobodného státu, in: *Zahraniční politika* X (XI), 1931, č. 1, s. 34-46, leden.

⁴⁸ Srovnej Aodh De Blácam [podepsáno: Roddy The Rover]: A Nation of Detectives? My Problem Puzzled No One, in: *The Irish Press* III, 1933, č. 164, s. 6, July 11.

⁴⁹ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 8.

s nimiž navštívil například *Dublin Writers' Club* (Dublinský klub spisovatelů) nebo dublinský *Rotary Club* (Rotariánský klub). Ještě roku 1930 navázal styk také s *Royal Dublin Society* (Královská dublinská společnost), již daroval několik knih o Československu pro její čítárnu, a postaral se o jejich viditelné umístění. Se stejnou institucí začal jednat o hudebních produkcích českých umělců.

V červnu 1932 se v Dublinu konal světový eucharistický kongres, kam se dostavili i přední katoličtí hodnostáři z Čech a Moravy. Ze zpráv, které posílali domů korespondenti výpravy, jasně vyplývá, že českoslovenští zástupci byli zcela ohromeni nábožností irského lidu a všeobecnou úctou ke kněžím, které se daly sotva srovnávat s domácí náboženskou vlažností. Mezi československými účastníky kongresu nalezneme mimo jiné opata strahovského kláštera Methoda Jana Zavorala (1862-1942) nebo politika Jana Jiřího Rückla (1900-1938). Nelze ovšem opomenout, že účast národní sekce na dublinském kongresu připravoval v Dublinu o dva roky dříve monsignore Alois Kolísek (1868-1931), který se však konání kongresu nedožil. Jeho bratr a účastník výpravy Karel Kolísek (1872-1947) sepsal o působení české výpravy v Dublinu obsáhlou zprávu, kterou vydával na pokračování ve svém časopise *Růže lurdská* v letech 1932-1934 a zároveň publikoval jako brožuru s názvem *Venite, adoremus! / Pojdte, klanějme se!* roku 1932. Jinak o dění na kongresu referovali další účastníci – olomoucký profesor teologie František Cinek (1888-1966) v *Našinci* a Alexandr Titl v *Pražském večerníku*, zprostředkovaně pak redaktor Josef Krlín (1895-1973) v *Lidových listech*.

Ve stejném roce byl redaktor listu *The Irish Times* Robert Maire Smyllie (1894-1954) pozván prostřednictvím konzulátu na všesokolský slet do Prahy, o němž potom nadšeně referoval. Z Československa během srpna a září napsal do svého listu pod pseudonymem Nichevo (z ruského *ничево* – To nic) celý seriál pod názvem *A Visit to Central Europe* (Návštěva Střední Evropy). Věnoval se v něm kromě Prahy také Slovensku, Bratislavě, Maďarsku a Podkarpatské Rusi, která jej uchvátila směsicí národností a babylónem užívaných jazyků.⁵⁰ Díky této návštěvě se stal ze Smyllieho nadšený příznivec Československa, který se měl osvědčit i v těžkých dobách, které teprve měly přijít.

Mezi další zájemce o českou látku se onoho roku zařadil gaelský aktivista Seán Ó Loingsigh neboli John J. Lynch, který přednášel v irské gaelštině v Dundalku o českém jazykovém obrození. Podklady pro svou přednášku a

⁵⁰ Robert Maire Smyllie [podepsáno: Nichevo]: *A Visit to Central Europe*, in: *The Irish Times* LXXIV, 1932 – seriál reportáží od 11. srpna do 6. září.

později i článek ovšem získal od konzula Pavla Růžičky, nikoli vlastním studiem. Součástí jeho přednášky byl i přednes gaelského překladu básně Svatoptuka Čecha Náš jazyk, který byl pořízen na základě překladu Paula Selvera.⁵¹

Feministka a vdova po významném pacifistovi Hanna Sheehy-Skeffingtonová (1877–1946), která navštívila roku 1932 Prahu a dostalo se jí audience u prezidenta Masaryka, celosvětově proslulého obhájce ženských práv, se zase zajímala o československé sociální vymoženosti.⁵² Ještě téhož roku o získaných poznatcích a dojmech přednášela na umělecké škole v Corku. Její přednáška i následně otiskované články ovšem obsahovaly četná nedorozumění a chyby. Konzul Růžička hleděl tyto rozšiřované nesmysly korigovat tím, že Sheehy-Skeffingtonové posílal propagační brožury a knihy k vybraným tématům. Nemělo to však valného účinku, své omyly opakovala i nadále, takže to Růžička nakonec vzdal.⁵³

V lednu téhož roku vystoupilo v koncertní síni *Royal Dublin Society* Pražské smyčcové kvarteto.⁵⁴ Přijetí české hudby v jejích podání bylo velkolepé, ale podle pamětníků členové kvarteta ještě po letech vzpomínali, jak irské dámy v prvních řadách pletly svetry.

Jistý zájem o Československo projevoval také irský literární kritik a spisovatel Stephen Gwynn (1864–1950), který napsal v červenci roku 1933 článek o prezidentu Masarykovi do časopisu *The Fortnightly (Review)*. V tomto časopise také v druhé polovině třicátých let pravidelně referoval o ČSR ve své rubrice Ebb and Flow (Odliv a příliv) a tento zájem patrně trval i dále, neboť počátkem čtyřicátých let napsal báseň s názvem Salute the Czechs (Pocta Čechům), která se věnovala českému boji proti německým nacistům.⁵⁵

Tělovýchova a hudba

V květnu roku 1934 navštívila z popudu konzulátu germanistka Mary M. Mackenová za účelem studia pražskou valdštejskou výstavu. Výsledkem její

⁵¹ Seán Uí Loingsigh: An t-aiséirghe seiceach – Adhbhar dóchais do Gaedhealaibh, in: *The Examiner* CII, 1932, č. 32, příl. An Scrúduightheoir, s. 5, April 23; č. 34, příl. An Scrúduightheoir, s. 5, May 7.

⁵² *Librarians, Poets and Scholars* (A Festschrift for Donall O Luanaigh). Uspořádal Felix M. Larkin. Four Courts Press, Dublin 2007, s. 80.

⁵³ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929–1950, krabice 9, č. 124.

⁵⁴ Harold R. White [podepsáno: H.R.W.]: Prague String Quartet R.D.S. Recital, in: *Irish Independent* XLII, 1933, č. 26, s. 6, January 31.

⁵⁵ Stephen Gwynn: Salute the Czechs, in: *The Central European Observer* XVIII, 1941, č. 6, s. 65, March 15. /Převzato ze sbírky Stephena Gwynna *Salute the Valour*. Constable, London 1941./

návštěvy bylo ovšem také studium pramenů o irských účastnících vévodova zavraždění, zvláště o plukovníku Walteru Butlerovi.⁵⁶ Mackenová se zajímala i o německou menšinu a v krizovém období konce třicátých let pak podala objektivní zprávu o historii a současnosti menšinového problému v Čechách.⁵⁷

Tohoto roku se odehrála patrně nejvýznamnější kulturní výměna mezi oběma národy. Reforma – či spíše vytváření legální struktury – irské armády probíhala od počátku dvacátých let a spočívala především v zavrhování zastaralých britských institucí a vytváření národního charakteru irského vojska. Jednou z věcí opravdu zralých pro reformu byla nevyhovující tělocvičná soustava. Je celkem přirozené, že se major Růžička, účastník proslulé sibiřské anabáze, stýkal kromě irských obchodních a kulturních činitelů také s kruhy armádními, a patrně jim poskytl jednoduché vysvětlení zdatnosti a odolnosti československých legionářů v jejich předválečné příslušnosti k Sokolu, největšímu tělocvičnému hnutí své doby. Na základě jím vyvolaného zájmu na irské straně byl čs. ministerstvem obrany v červenci vyslán do Irska nadporučík dělostřelectva Josef Tichý, který pak v Irsku vedl po dva roky kurzy sokolského cvičení a šermu pro irské důstojnictvo. Absolventi těchto kurzů následně našli uplatnění na civilních školách, kde se sokolským cvikům oddával například budoucí spisovatel Eoghan Ó Tuairisc (1919–1982), autor významného irsky psaného románu *L'Attaque*.⁵⁸

Kolektivní cvičení podřízené estetickému ideálu a provázené hudbou nalezlo v Irsku nadšené přívržence. Hudebním doprovodem irských sokolů byly nejprve české (sletové) skladby, později bylo navrženo vytvoření irských skladeb, čehož se ujal hudební pedagog z armádní školy John Francis Larchet (1884–1967), který se pravidelně stýkal s konzulem Růžičkou. Jakkoli bylo přijetí sokolské soustavy chápáno všeobecně kladně, ozvaly se ovšem také hlasy, které se celkem oprávněně ptaly, proč Irsko přijímá soustavu cizí a nevytvoří něco vlastního, třeba na základě gaelských her. Další výtkou bylo i to, že se přejímá soustava organizace „nekatolické“ s výrazně volno-myšlenkářským základem, která si navíc libuje v pohanských atributech starořeckého přebornictví.⁵⁹

⁵⁶ Mary M. Macken: Wallenstein and Butler, 1634–1934, in: *Studies* XXIII, 1934, č. 4, s. 593–610, December.

⁵⁷ Mary M. Macken: Bohemia – Czechs and Germans, in: *Studies* XXVII, 1938, č. 4, s. 605–614, December.

⁵⁸ Máirín Nic Eoin, *Eoghan Ó Tuairisc – Beatha agus Saothar*. An Clóchomhar, Dublin 1988, s. 63. Román vyšel nedávno česky v překladu Radvana Markuse – Eoghan Ó Tuairisc, *L'Attaque*. Baronet, Praha 2007.

⁵⁹ J.J. Murphy: Physical Culture Plans – A Plea for National Principle, in: *The Catholic Bulletin* XXIV, 1934, č. 7, s. 577–584, July.

Navzdory kritickým hlasům však „česká cesta“ zůstávala i nadále působivým vzorem nejen pro obrozence a zájem o ČSR očividně narůstal. Přicházely ovšem také inspirace průmyslové, které povzbuzovaly obnovení tradičních irských odvětví. V prosinci 1934 se uskutečnila v *National Museum of Ireland* výstava českého skla a porcelánu, v jejímž pozadí bylo vyjednávání s pronacistickým ředitelem rakouského původu Adolfem Mahrem (1887–1951), jenž si v rámci svého velkoněmeckého smýšlení vymínil, že výstavy se zúčastní rovněž sudetoněmecké firmy, které by jinak nejspíš preferovány nebyly. Irské noviny nadšeně psaly o návratu sklářského umění do Irska po více jak tisíci letech.⁶⁰ Téhož roku byl pozván na přímluvu konzulátu do Irska společností *Royal Dublin Society* klavírní virtuos Rudolf Firkušný (1912–1994), který zde v listopadu uskutečnil dva koncerty.⁶¹

Roku 1935 byly irské veřejnosti s velkým úspěchem předvedeny výsledky sokolských kurzů na několika veřejných představeních s masovou účastí. První se odehrálo v dubnu ve vojenském táboře v Curraghu, druhé v září v dublinských kasárnách v Porto Bello.⁶² Přijaty byly s nadšením.⁶³ V prosinci promluvil instruktor Josef Tichý o čs. sokolské organizaci v irském rozhlase.

Následující rok byl posledním rokem působení konzula Pavla Růžičky. V únoru 1936 – v atmosféře militarizující Evropy – vystoupil konzul v irském rozhlase se vzpomínkami na svou účast v sibiřské anabázi. Jeho mise v Irsku byla zakončena velkolepou večeří na jeho počest v hotelu Shelbourne, kam se dostavilo mnoho významných osobností dublinského kulturního, politického a diplomatického světa, jimž opět vévodil redaktor Robert Maire Smyllie. Byla to vlastně přehlídka osobních kontaktů, které si Růžička vybudoval pomocí svého šarmu, hudebního talentu, pohostinnosti svého domu a kuchařského umění své manželky Svatavy, dcery předsedy senátu Václava Donáta. Za pár dní vyrazili oba manželé automobilem na zpáteční (okružní) cestu Evropou do Československa.⁶⁴

⁶⁰ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929–1950, krabice 9, č. 137.

⁶¹ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929–1950, krabice 8, č. 113.

⁶² J.A.P.: Display of New Drill at Curragh Camp. Success of Sokol System, in: *Irish Independent* XLIV, 1935, č. 170, s. 11, July 16. Viz též Anonym: Sokol System of Training. Army's Display in Dublin, in: *The Irish Times* LXXVII, 1935, č. 24, 387, s. 5, September 5. Viz též český ohlas Rudolf Procházka [v obsahu podepsáno: R. P.]: Sokolská tělovýchova v Irsku, in: *Sokolský věstník* XXXVII, 1935, č. 38, s. 304–305, 9. 10.

⁶³ Srovnej oslavnou báseň Anonym [podepsáno: P.O.P.]: Sokol, in: *The Evening Mail* 1935, č. 27,591, s. 4, September 5.

⁶⁴ Svatava Růžičková-Donátová: Jižní Anglii, in: *Salon* XVI, 1937, č. 1, s. 14–15; 33, leden.

Růžičkovým nástupcem byl zvolen diplomat Karel Košťál (*1893), dřívější první tajemník čs. konzulátu v Kodani. Košťál zapůsobil hned po příjezdu příznivým dojmem na dublinské novináře a byl jimi „ocejchován“ jako znalec anglo-irské literatury. Záhy pronikl i do problematiky irských dějin.⁶⁵ Také jeho mise v Irsku byla úspěšná, a to především díky tomu, že se mu podařilo převzít Růžičkovy kontakty – zvláště přátelství R.M. Smyllieho, jehož oslovoval „Dear Bertíček“ – a navázat na některé jeho způsoby, například v hudební sféře. Košťál byl stejně jako jeho předchůdce zapálený hudebník – hrál velmi dobře na cello.

Nový konzul založil hned v prvním roce svého působení – psal se rok 1937 – hudební těleso s názvem *Karel Kostal Quartet in Chamber Music*, v němž hrála mimo jiné Maud Aikenová, manželka Franka Aikena (1898-1983), irského ministra národní obrany.⁶⁶ Kvarteto často vystupovalo v rozhlasu, kde si Košťál úspěšně udržel Růžičkovy kontakty, které mu umožnily prosadit do programu dublinského rozhlasu kromě koncertů také přednášky o Československu. Například častý návštěvník akcí čs. konzulátu, tajemník irského senátu a významný hudební vědec Donall O'Sullivan (1893-1973), přednášel 13. března téhož roku v irském rozhlasu o menšinovém problému v Československu, přičemž ve svých úvahách stál jednoznačně na straně Čechoslováků.⁶⁷

Rok před mnichovskou katastrofou prodává v Čechách hrabě irského původu Edward Taaffe (1898-1967) kvůli finančním problémům panství Nalžovy (něm. Elischau), získané kdysi jeho předky díky účasti na zavraždění Valdštejna, a stěhuje se natrvalo do Irska. Knihy jeho otce, bývalého ministerského předsedy Rakouska-Uherska, skončily v Zinkově aukci, díky čemuž byl vytvořen jejich soupis.⁶⁸ Rodinný archiv se naštěstí podařilo z aukce vyjmout, ale dodnes zůstává nezpracován. Taaffe byl po svém návratu do Irska navrhován jako kandidát na irského prezidenta.

⁶⁵ Karel Košťál: Irsko a Velká Británie, in: *Zahraniční politika* XVII, 1938, č. 6/7, s. 217-230.

⁶⁶ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 8, č. 114. Pozůstalost Franka a Maud Aikenových je uložena v archivu University College Dublin.

⁶⁷ Pro obsah přednášky viz Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 9, č. 128.

⁶⁸ Bohumír Lifka a Karel Zink: *LI. knižní aukce z knihovny hraběte Edvarda Taaffa a dvou jiných významných sbírek. 14., 15. a 16. března 1938, Hotel Beránek, Král. Vinohrady*. Karel Zink, Praha 1938.

Největší přímluvce československé věci v Irsku šéfredaktor Robert Maire Smyllie pobýval v listopadu a prosinci roku 1937 opět v Československu. Jakkoli jeho reportáže z ČSR začínají popisem zármutku Čechů nad skonem prezidenta Masaryka, tentokrát nebyl jeho cílem vyspělý západ země, ale výhradně část nejvýchodnější, Podkarpatská Rus. Odtud psal pod pseudonymem Nichevo pro *The Irish Times* seriál reportáží s názvem *Carpathian Contrasts* (Podkarpatské kontrasty), v nichž se věnoval zvláště chudým Slovákům a Rusínům a také postavení Židů a Cikánů. Smyllie několikrát překročil hranice do Rumunska a do Polska, přičemž si kladl zajímavé otázky po budoucnosti regionu.⁶⁹ Celý seriál vyšel souborně – s česky psaným věnováním Pavlu a Růženě Růžičkovým – v únoru následujícího roku jako jeden z prvních reportážních separátů daného listu.⁷⁰

Druhý rok Košťálovy služby byl rokem počínající mnichovské krize, která byla v Irsku – na rozdíl od ostatního západního světa – chápána velmi specifickým způsobem. Jednak zde československá věc měla velké množství příznivců v tisku, jednak byla část irské inteligence vyléčena z koketérie s německým fašismem čistkou uvnitř nacistické strany, tzv. Nocí dlouhých nožů, a jestli někteří zastávali proněmecké stanovisko i nadále, bylo to spíše z důvodů tradiční negace britské politiky. Ve chvíli, kdy se britské a německé „zájmy“ sjednotily, dostalo se irské žurnalistice prostoru ke svobodomyšlnému uvažování o středoevropských problémech, a ta si pochopitelně zvolila stranu malého národa. Navíc britská podpora menšinových zájmů musela znít právě v Irsku vzhledem k historickým zkušenostem velmi falešně. Ostatně i mnohé dopisy zasílané do anglického listu *Manchester Guardian* ironizovaly britskou snahu o dozorování menšinové politiky s tím, že by Češi měli někoho vyslat do Ulsteru, aby si tam posvítil na menšinovou politiku Británie.

Podivuhodnou tečkou roku 1938, tohoto přelomového roku českých dějin, bylo vystoupení České filharmonie pod taktovkou Rafaela Kubelíka dne 12. listopadu v dublinském *Theatre Royal* na akci *International Celebrity Concert*.⁷¹ Po koncertě se s Kubelíkem setkal irský hudebník John Francis Larchet. V Dublinu se tehdy jako dopisovatel *Lidových novin* objevil mladý spisovatel Jiří Mucha (1915–1991), syn malíře Alfonse Muchy. Jeho „referát o

⁶⁹ Robert Maire Smyllie [podepsáno: Nichevo]: *Carpathian Contrasts*, in: *The Irish Times* LXXIX, 1937, č. 25069, s. 4, November 15. až *The Irish Times* LXXIX, 1937, č. 25,101, s. 4, December 22.

⁷⁰ Robert Maire Smyllie [podepsáno: Nichevo]: *Carpathian Contrasts*. *The Irish Times*, Dublin 1938.

⁷¹ Harold R. White: *Kubelik Showed Mature Artistry. Fine Performance by Czech Orchestra*, in: *Irish Independent* XLVII, 1938, č. 271, s. 9, November 14.

koncertě“ je ovšem beznadějně utopen v depresi nad zradou spojenců a rozbitím územní celistvosti Československa.⁷² Česká filharmonie vzbudila u irských recenzentů nadšení, Mucha však s trpkostí poznamenává, že česká hudba sice svět oslovila, ale československá demokracie nikoli.

Protektorát a neutralita

Po připojení druhé republiky k německé říši 15. března 1939 byl Karel Košťál jedním z mála čs. diplomatů, kteří nevydali své úřadovny říšským vyslancům. Košťál nejprve informoval irské Ministerstvo zahraničních věcí, že ukončuje činnost, ale pak si všechno rozmyslel, a oznámil irským představitelům, že pokračuje v činnosti. Jelikož Irsko zaujalo vůči nastávajícím evropským bojům přísnou neutralitu, která obnášela také vynikající vztahy s Německem, nebylo irským politikům zachování čs. konzulátu moc příjemné. Irsko sice konzulát i nadále uznávalo, ale konzulovo jméno se nesmělo objevit v novinách a čas od času se vládní úředníci pokusili oklestit Košťálova diplomatická práva. Když se ale konzul ozval, všechny problémy se vždy vyřešily. V této atmosféře se dalo pokračovat v kulturní a politické propagaci československé věci jen těžko. Košťál stejně jako všichni Čechoslováci v exilu musel čekat, až se evropský konflikt rozvine naplno a události přinutí Evropany k tvrdším postojům vůči Německu. Mezitím alespoň udržoval styky s významnými žurnalisty⁷³ a vyzvídal na člence kvarteta Maud Aikenové, manželce ministra národní obrany, informace ohledně stanoviska irské vlády k nátlaku Británie a Spojených států na zrušení neutrality a pak o nich informoval Edvarda Beneše v Londýně.⁷⁴

Za významné události na poli česko-irských styků v období irské neutrality je třeba považovat mimo jiné to, že v létě roku 1941 inscenoval irský režisér Walter Macken (1915-1967) v proslulém galwayském divadle *An Taibhdhearc* Čapkovu *Bílou nemoc* v irském překladu Buadhaca Toibina. Roku 1942 navštívil ministr čs. exilové vlády Jan Masaryk (1886-1948) belfastskou výstavu čs. armády v Británii, na *Queen's University* pronesl přednášku o československém příspěvku evropské civilizaci a poté obdržel

⁷² Jiří Mucha: Z Nového světa v Irsku, in: *Lidové noviny* XLVI, 1938, ranní, č. 577, s. 6, 16.11.

⁷³ Kees Van Hoek: The Czechoslovak Consul, in: Kees Van Hoek: *Diplomats in Dublin*. Talbot Press, Dublin 1943, s. 103-106.

⁷⁴ Archiv MZV, fond Londýnský archiv 1939-1945, krabice 117.

čestný doktorát, jehož udělení bylo výrazně podpořeno belfastskou *Masaryk Society*. Při této příležitosti Masaryk vzpomínal na své první setkání s irskými dělníky před 35 lety ve Spojených státech. Vedle Masaryka v Belfastu přednášeli také Ladislav Feierabend o českých zemích za nacistického režimu a Jaroslav Císař o evropanství T.G. Masaryka.⁷⁵ Ještě v roce 1942 přednášel také páter J. Veselý v dublinském *Irish Institute of International Affairs* (Irský ústav pro mezinárodní záležitosti) na téma poměr států a církve v Československu. Měl tu promluvit i monsignore František Hála (1893-1952), ministr československé exilové vlády, ale zlomil si na schodech konzulátu nohu, takže jeho příspěvek nakonec četl Veselý.

Od ledna 1942 se prostřednictvím konzulátu vyjednávalo o uvedení hry *Ze života hmyzu* (The Insect Play) bratří Čapků v dublinském *Gate Theatre*, pochopitelně v překladu Paula Selvera.⁷⁶ Ve stejném roce zhudebnil vedoucí orchestru v *Abbey Theatre* a skladatel Frederick May (1911-1985) báseň Jaroslava Kvapila Rozhovor, jejíž překlad převzal ze Selverova výboru *Anthology of Modern Bohemian Poetry* (Antologie moderní československé poezie) z roku 1912. Jak vysvítá z válečné korespondence čs. konzulátu v Dublinu, nemělo patrně zůstat u jedné básně, protože May se chystal navštívit Selvera v Anglii, aby získal svolení k použití dalších překladů z jeho antologie. Není ovšem jasné, zda k tomu nakonec došlo, neboť Kvapilova báseň zůstává jedinou skladatelovou zhudebněnou českou básní, která byla zveřejněna.⁷⁷

V březnu roku 1943 bylo v dublinském *Gaiety Theatre* uvedeno na jeviště drama Flanna O'Briena (1911-1966) s názvem *Rhapsody in Stephen's Green* (Rapsodie ve Svatoštěpánském parku), osobitá adaptace hry bratří Čapků *Ze života hmyzu*.⁷⁸ Impuls k adaptaci hry dal O'Brienovi režisér divadla *Gate Theatre* Hilton Edwards, který mu dodal anglický překlad Paula Selvera a poté spolu se svým uměleckým partnerem Micheálem Mac Liammóirem hru uvedl v divadle *Gaiety*.⁷⁹ Je paradoxem osudu, že přibližně ve stejné době tajně překládá Josef Čapek (1887-1945), druhý ze dvou autorů hry, v koncentračním táboře Sachsenhausen báseň irského básníka Jamese

⁷⁵ Archiv MZV, fond Londýnský archiv 1939-1945, krabice 364.

⁷⁶ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 8, č. 107.

⁷⁷ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 8, č. 116.

⁷⁸ Flann O'Brien (Myles na gCopaleen): *Rhapsody in Stephen's Green. The Insect Play*. Edited, with introduction and notes by Robert Tracy. Lilliput Press, Dublin 1994.

⁷⁹ Anthony Cronin, *No Laughing Matter: The Life and Times of Flann O'Brien*. Grafton Books, London 1989, s. 149.

Stephense o Svatoštěpánském parku a také Joyceovy básně ze sbírky *Komorní hudba*.⁸⁰

V listopadu roku 1944 se uskutečnila návštěva Jana Masaryka v Dublinu za účelem proslovení přednášky na *Trinity College*. Přednášky se měly původně konat dvě, ale druhá z nich, která měla zaznít v *Irish Institute of International Affairs*, byla irskou vládní cenzurou zakázána. To vyvolalo vleklou diskusi v denním tisku i na půdě parlamentu, jestli se to s tou cenzurou už trochu nepřehání, a celá věc se stala předmětem vnitropolitického boje.⁸¹ Na základě této události se rozšířila legenda čs. emigrantů, která pravila, že Masaryk musel na první přednášce říci něco závadného, tj. něco proti irské neutralitě. Je velmi pravděpodobné, že se nic takového nestalo, protože konzul Košťál přesvědčivě dokládá, že irský premiér de Valera se s Masarykem po přednášce přátelsky bavil a byl zcela neobvykle srdečný a veselý. Tato málo srozumitelná a léta nevysvětlená aféra je pro irskou politiku první poloviny čtyřicátých let velmi příznačná. Britský přidělenec v Irsku John Maffey (1877-1969), který působil v Dublinu od roku 1939, Košťálovi v osobním rozhovoru, jehož průběh je rekonstruován v Košťálově *Návštěvní knize*, vysvětlil, že zákaz druhé přednášky nebyl namířen proti Masarykovi. Daleko spíše šlo o vnitrostátní vyřizování účtů mezi de Valerou a jeho nepřáteli z *Irish Institute of International Affairs*, které se odehrávalo v tisku a na parlamentní půdě.⁸²

Ve stejném roce navštívil severoirský Belfast básník Viktor Fischl (1912-2006) jako doprovod Ladislava Feierabenda, exilového ministra financí. Fischlovi, který byl v té době sekretářem československého *PEN klubu*, byla zdejší ústředím uspořádána oficiální recepce, kde se mu dostalo velkolepého uctění. Při této příležitosti byl Fischl předsedou místní organizace počastován slavnostním přípitkem v češtině, který mu před časem poradil Jan Masaryk. Znění „přípitku“ bylo pro Fischla šokující a nepublikovatelné.⁸³

V Protektorátu Čechy a Morava se po celé období války o Irsku hojně psalo, protože to bylo jedno z povolených témat. Z počátku byly některé články o irském odporu vůči Británii motivovány zlomyslností založenou na

⁸⁰ James Stephens: *Stephenova zelenost*; James Joyce: *Komorní hudba*; James Joyce: *Přistálých vojsk*. Přeložil Josef Čapek. In: Josef Čapek, *Oheň a touha (Básně a překlady z koncentračního tábora)*. Odeon, Praha 1980, s. 259-261.

⁸¹ Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 10, č. 165.

⁸² Archiv MZV, fond Návštěvní kniha Zastupitelského úřadu Dublin 1937-1947.

⁸³ Viktor Fischl: *Hovory s Janem Masarykem*. Česká expedice / Riopress, Praha 1996, s. 99-100.

pohrdání zbabělými Spojenci,⁸⁴ ale pod vlivem pro Německo čím dál horší situace se stalo toto téma nakonec jedním z mála možných zahraničních předmětů zájmu. Jak se tisíciletá říše scvrkávala, docházelo k mizení a podvazování (zvláště geografických) témat, takže nakonec nezůstalo moc „neutrálních“ zemí, o nichž by se vůbec dalo psát. Zprávy o tom, jak Irsko úspěšně hájí svou neutralitu, byly v protektorátním tisku tak časté, že to vedle upravovaných zpráv z bojiště působí, jako kdyby osud Říše závisel právě na této zemi. Jistá vazba mezi těmito státy ovšem nebyla pouze německou projekcí, jestliže ministerský předseda Éamon de Valera a tajemník ministerstva zahraničních věcí Joe Walshe kondolovali německému vyslanci v Dublině ke smrti Adolfa Hitlera a konzul Košťál hlásil v květnu 1945 z Dublinu do Londýna, že město ovládla podivná poráženecká atmosféra a několik vyvěšených spojeneckých vlajek se stalo podnětem k výtržnostem.⁸⁵

Západ a Východ

V březnu posledního válečného roku se konzul Košťál dostavil na irské Ministerstvo zahraničních věcí, kde během delšího rozhovoru s tajemníkem Walshem prohlásil, že českoslovenští představitelé hodlají povýšit dublinský konzulát na vyslanectví.⁸⁶ Interní komentář této události od jeho protějšku – jakkoli příznivý tomuto návrhu – je zdrcující a zároveň typický pro svou dobu. Walshe píše jinému úředníkovi na ministerstvu, že to bude jistě zajímavá situace, protože Československo bude první „komunistickou zemí“, se kterou bude mít Irsko diplomatické styky na takové úrovni.⁸⁷ Ve své „prorocké“ a „neoprávněné“ zaujatosti měl Walshe nakonec pravdu, protože Československo se už od košického vládního programu řítilo do katastrofy číslo dvě. Zatímco mnozí propadali euforii nad poválečným uspořádáním Evropy, zuřiví antikomunisté měli výhodu velkého předstihu... Neustále omílaná idea Československa jako mostu mezi Východem a Západem se nekonala.

⁸⁴ Srovnej změněné akcenty ve dvou článcích o Irsku od téhož autora. František Bauer: Tvrdý irský oříšek, in: *Národní politika* LV, 1937, č. 206, s. 3, 30. 7.; František Bauer: Irsko – tvrdý oříšek, in: *Národní politika* LVIII, 1940, č. 319, s. 1, 16. 11.

⁸⁵ Archiv MZV, fond Londýnský archiv 1939-1945, krabice 117.

⁸⁶ Srovnej Košťálovu zprávu z 9. 4. 1945. Archiv MZV, fond Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950, krabice 1.

⁸⁷ Dopis z 9. března 1945. National Archives of Ireland, fond Department of Foreign Affairs, č. 318/33 1A.

Poválečná Evropa měla v prvních letech jiné starosti než pěstovat vzájemné kulturní styky, takže v následujícím období došlo ke značnému útlumu kulturní výměny. Přesto se objevilo několik zajímavých počinů. Prvním z nich byl obsáhlý článek ulsterského obrozence Cathala O'Byrnea o irských františkánech v Praze uveřejněný v květnu 1945 v Severním Irsku. Kromě mnoha známých skutečností v něm autor zmiňuje, že rukopis irského díla o mši od Geoffreya Keatinga (1570-1649), který je uložen v knihovně *Maynooth College*, byl zapsán roku 1663 v Praze v Čechách (*a bPraga 'san mBohemia*) františkánem Henrym MacArdlem.⁸⁸ Pozoruhodný je též článek Michaela J. Murphyho (1913-1996) o českém ochotnickém divadle publikovaný v červnu 1946, protože upozorňuje na nové možnosti vzdělávání a kulturní aktivizace irského lidu.⁸⁹ O českém profesionálním divadle psal zase v červenci 1947 filmový režisér Liam O'Laoghaire (1910-1997), který navštívil Československo těsně před válkou a dopisoval si s divadelním režisérem Emilem Františkem Burianem (1904-1959).⁹⁰ Z politického hlediska jsou velmi zajímavé komentáře vojenského analytika listu *The Irish Times* a kapitána irské armády B. Petersena uveřejněné počátkem roku 1946, protože se v nich rozebírá neblahý sovětský vliv na Československo.⁹¹

Koncem května 1947 byl československý konzulát povýšen na vyslanectví. Brzy poté Karel Košťál rezignoval na svou funkci a vrátil se do vlasti. Na jeho místo byl po jistých obtížích – veto ministra Františka Hály – jmenován opět Pavel Růžička, který následně přijel do Irska spolu se svou manželkou a neterí.⁹² Další emigrantskou legendou bylo velkolepé přijetí, jehož se Růžičkovi dostalo při předávání pověřovacích listin na Dublinském hrade. Růžička byl v Irsku bezesporu oblíben, ale šlo spíš o to, že v této době už Irsko směřovalo k úplné samostatnosti (vyhlášení republiky), a jeho představitelé si

⁸⁸ Cathal O'Byrne: Prague and Ireland, in: *The Irish News* 1945, č. 24,728, s. 2, 23.5.

⁸⁹ Michael J. Murphy: The Czech Amateur Theatre, in: *The Irish Press* XVI, 1946, č. 150, s. 4, June 25.

⁹⁰ Liam O'Laoghaire: The Theatre of Czechoslovakia, in: *The Irish Press* XVII, 1947, č. 179, s. 4, July 29. Irský žurnalista obdivuje české umění, in: *Národní listy* LXXVIII, 1938, č. 115, s. 2, 27. 4. Viz také stať Liama O'Laoghaire Drama v Irsku, in: *Program D* 39, 1938/1939, sv. 2, s. 77-80, 29. 11. 1938. Přeložila Zdenka Münzerová.

⁹¹ B. Petersen [podepsáno: B.P.]: Soviet Influence Retards Czechoslovak Revival, in: *The Irish Times* LXXXVIII, 1946, č. 27,619, s. 2, February 1.; B. Petersen [podepsáno: B.P.]: Czechoslovakia's Quick Recovery Will Benefit Europe, in: *The Irish Times* LXXXVIII, 1946, č. 27,676, s. 2, April 9.

⁹² Srovnej dopis Jana Masaryka Františku Hálovi ze dne 25. dubna 1947, Národní archiv – Chodovec, fond: Londýnský archiv 1939-1945, inv. č. 142.

chtěli vychutnat každou příležitost, kdy mohli dát tuto skutečnost najevo. Sláva a okázalost byly cíleny do vlastních řad, byla to de Valerova oslava blízké nezávislosti Irska. Jak bylo zdůrazněno ve všech novinách, bylo to při této příležitosti poprvé, kdy byly nástupní a uvítací řeč proneseny ve dvou jazycích pro většinu lidí v Irsku nesrozumitelných, tj. v češtině a irštině.⁹³

V době Růžičkova jmenování přijela do Dublinu skupina čs. lékařů, kteří se zde účastnili mezinárodního kongresu gynekologů a porodníků. Lékaři se zde seznámili se soudcem Nejvyššího soudu T.C. Kingsmillem Moorem (1893-1979), který měl rozsáhlé znalosti o Československu, a také se slavným irským pediatrem Robertem Collisem (1900-1975), který měl úzké kontakty s českými lékaři a po válce adoptoval dva československé sirotky maďarského původu.⁹⁴ Collis přivezl děti do Irska z koncentračního tábora v Bergen-Belsenu, kde pomáhal v rámci akce Mezinárodního červeného kříže. Edit (*1937) a Zoltán (*1939) Zinnovi v Irsku nakonec zůstali, třebaže Collis vyhledal jejich příbuzné na Slovensku.⁹⁵ Pomoci osiřelým dětem ve Střední Evropě se účastnila řada dalších irských lékařů, především blízká přítelkyně Roberta Collise, novinářka, nacionalistická historička a spisovatelka Dorothy Macardleová (1899-1958). Macardleová těsně po válce dohlížela na distribuci irské vládní pomoci v Evropě a v rámci této činnosti přijela i do Československa. Poté věnovala téměř celou jednu kapitolu své vlivné studie o dětech postižených válkou, *Children of Europe*, vyvraždění Lidic nacisty v odvetě za atentát na Reinharda Heydricha.⁹⁶

Ve stejném měsíci navštívil Dublin esperantista a jmenovec slavného českého archeologa Jan Filip (1911-1971), katolický kněz a profesor

⁹³ Protokol Růžičkovy cesty Dublinem a jeho přijetí na Dublinském hradě viz National Archives of Ireland, fond Department of Foreign Affairs, č. 318/50.

⁹⁴ Josef Lukáš: Mezinárodní kongres gynaekologů v Dublinu, in: *Československá gynaekologie* XII/XVI, 1947, č. 10, s. 367-372.

⁹⁵ Robert Collis: *To Be a Pilgrim*. Secker and Warburg, London 1975, s. 101-227. Viz též Robert Collis: Work in Progress, No. 3., in: *The Bell* XI, 1946, č. 5, s. 947-959, February. K dalším osudům židovských sirotek viz vzpomínky Zoltán Zinn-Collis (and Alicia McAuley), *Final Witness*. Maverick House, Dunshaughlin, Co. Meath 2006. Srovnej též zmínku v knize Christy Brown, *Moje levá noha*. Zvon, Praha 1993, s. 146, k níž Collis napsal r. 1954 předmluvu.

⁹⁶ Dorothy Macardle: *Children of Europe. A Study of the Children of Liberated Countries: Their War-time Experiences, Their Reactions, and Their Needs, with a Note on Germany*. Victor Gollancz, London 1949. Viz Luke Gibbons: Prefiguring the Past: Re-imagining the Archive in Irish Studies, in: *The Future of Irish Studies: Report of the Irish Forum*. Uspořádala Christina Hunt Mahony a kol. Centre for Irish Studies, Charles University / Irish Forum, Praha 2006, s. 68-72.

náboženství, který byl do Dublinu pozván místní ligou katolických esperantistů, aby zde v esperantu přednášel o Československu. Jelikož se jeho příjezd opozdil, k přednáškám nakonec nedošlo a Filip byl nucen vbrzku odjet (podle plánu) do Anglie a do Holandska. Nicméně, navzdory svému krátkému pobytu navázal četné styky s místními esperantisty a u některých z nich vzbudil nebo prohloubil zájem o Československo. Sám zmiňuje významnou postavu irského esperantského hnutí Lorcána Ó hUiginna (1910-1985), který byl stenografem v irském parlamentě, a v letech 1937-1939 měl v *Radio Éireann* pořad v esperantu určený pro celou Evropu.⁹⁷

V lednu tragického roku 1948 navštívil Dublin operní tenor Walter Janowitz. Hrdina bojů v severní Africe přijel do města spolu se svou manželkou jménem Ada Morrans, rodačkou z Athy v hrabství Kildare, aby poznal její rodnou zemi. V polovině února zavítala do Československa irská spisovatelka Elizabeth Bowenová (1899-1973), které se navzdory politicky dusné atmosféře dostalo velké publicity. Kromě Prahy navštívila také Moravu, zvláště Brno, kde se setkala se spisovateli z *Kola moravských spisovatelů*.⁹⁸

Když došlo v únoru ke komunistickému převratu, vyslanec Pavel Růžička se jako bývalý legionář – vybaven vzpomínkami na sovětské Rusko – velmi rychle zorientoval v situaci, svolal tiskovou konferenci, kde jasně vyjádřil, co se v Praze děje, a prohlásil, že komunistům sloužit nebude. Zabalil archiv zastupitelstva a poslal jej na adresu londýnského vyslanectví. Komunisté se jej pokoušeli nalákat zpět do republiky vidinou důchodu, a když neuspěli, zabavili mu veškerý majetek. Nato Růžička okupoval budovu vyslanectví a v reakci na konfiskaci svého majetku zabavil nábytek na vyslanectví. Komunisté žádali nápravu po irské vládě, ale irští představitelé věc sabotovali s ohledem na vyhoštění papežského nuncia z Československa, a dokonce nepřipustili udělení víz „likvidátorům“ vyslanectví.⁹⁹ Kauza se zabaveným nábytkem se táhla až do roku 1949, kdy agendu pro Irsko převzal překladatel a propagátor irské literatury Aloys Skoumal, který tou dobou působil jako kulturní přidělenec v Londýně.¹⁰⁰ Roku 1950 komunisté snahu znovu ovládnout vyslanectví vzdali a zastupitelství v Dublinu zrušili.

⁹⁷ Jan Filip: Poznámky z Irska, in: *Štít* III, 1947, č. 32, s. 1, 31. 7.

⁹⁸ K tiskové konferenci viz Anonym [podepsáno: Č.]: Miss Bowen mezi novináři, in: *Obrana lidu* II, 1948, č. 36, s. 5, 12. 2. Pro rozhovor viz Anonym [podepsáno: K.]: Zájem irské spisovatelky o moravský venkov, in: *Zdar* IV, 1948, č. 39, s. 4, 15. 2.

⁹⁹ National Archives of Ireland, fond Department of Foreign Affairs, č. 318/33 1A.

¹⁰⁰ Dagmar Blümllová: Tolik záští a tak málo prostorů! Irsko Aloyse Skoumala, in: *Dějiny a současnost* XXVIII, 2006, č. 2, s. 24-27.

Pachuť

Smutným epilogem česko-irských styků v první polovině dvacátého století je seznam československých příslušníků žijících v Irsku, zaslaný předsednictvu Oblastního sboru Rady svobodného Československa v Londýně Pavlem Růžičkou.¹⁰¹ Slibné základy česko-irských styků měly být kulturně i hospodářsky zmrazeny na skoro padesát let. Manželé Růžičkovi, kteří se v Dublinu pro další desetiletí stali zosobněním všeho českého, se živili díky kuchařské dovednosti paní Růžičkové výrobou kontinentálních lahůdek pro obchod *Magill's* (Oriental and Continental Foods), který se nalézal mezi ulicemi Grafton Street a Clarendon Street. Růžičkovi se stali exulanty a po tom, co se úspěšně budovalo padesát let, zůstala pouze zvláštní chuť dějinného zmaru. Styky mezi oběma zeměmi se měly obnovit až začátkem devadesátých let na zcela novém základě.

¹⁰¹ Dopis z 26. července 1950. Zlomek Růžičkovy pozůstalosti v soukromém vlastnictví.

CZECH-IRISH CULTURAL RELATIONS, 1900-1950

The nineteenth century meant primarily the introduction of Ireland as a topic in the Czech cultural milieu, combined with the interpretation of the Irish political agenda for the purpose of Czech national activists and the first visits to Ireland (Václav Petrů, Jiří Guth Jarkovský).¹ The twentieth century then brought a greater balance in mutual relations, particularly as regards personal contacts. A number of intellectuals and public figures started to appear on both sides whose thoughts became the source of reciprocated inspiration. While the primary impulse had still been inherited from the nineteenth century, i.e., to look at oneself in the mirror of the political struggle taking place in the other country, it seemed that the edge had been taken off of radical nationalism, since many national aims had already been accomplished. The fact in turn enabled a rather more self-assured perception of both the domestic and the international situation. In contrast to the previous century, Czech admiration for Irish politics was gradually superseded by Irish interest in the Czech national revival, and especially in the Czech struggle for the legal equality of the Czech and the German languages.²

Flourishing Relations and Mutual Admiration

Czech-Irish relations were spurred in the new century most importantly by the visit of journalists working for foremost British papers to Austria-Hungary

¹ See Daniel Řehák [Samek], "Irsko jako téma a obraz v české literatuře 19. století" [Ireland as a Theme and Image in Czech Literature of the 19th Century], *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století* (Prague: Academia / KLP, 2008) 156-67.

² Cf. Rev. Thomas A. Finlay, "The Saving of a Nation's Language," *New Ireland Review* 18.2 (October 1902): 65-72, or Charles Munro, "The Prospects of the Irish Language Revival," *New Ireland Review* 18.3 (November 1902): 160-65.

in June 1905. The trip was exceedingly well organised: the group was headed by the English “friend of the Czechs,” now almost forgotten historian and novelist James Baker (1847-1920) who had paid particular attention to the Czech Lands in his studies and novels. The 1905 Jubilee Exhibition was naturally among the chief destinations of the visitors. The arrival of the train with the British journalists in Prague triggered the weaving together of the lives of several Czechs and Irishmen, since the party included two influential figures, Count Horace Plunkett (1854-1932), who was President of the Dublin Press Fund, and barrister and journalist Richard John Kelly (1860-1931), editor and co-owner of *The Tuam Herald*. The role of guides was assumed by a daughter of the British Honorary Consul Wentworth Forbes, director of the Prague National Theatre and translator Karel Mušek (1867-1924) and his English wife Alice Hillstead (1870-1957).³

Mušek and Kelly quickly found common ground while visiting important cultural institutions and memorials in Prague and other Czech cities. Similarly to many others, Kelly was fascinated by the beauty of Prague and was moreover surprised that the Czech national spirit had completely taken over the ancient “German” city.⁴ Despite the fact that Kelly already knew a significant amount about Bohemia, he still found an inspiration for the Irish national revival, delayed by the Famine as it was, in the reality of Czech-language signs in Prague streets. He considered their existence a clear proof that even the impossible may be accomplished wherever there is a determination of national leaders and a sufficient awareness on the part of the people.⁵

The visit of the journalists was followed by an unexpected postscript: Kelly sent forthwith the text of *In the Shadow of a Glen*, a play by John Millington Synge (1871-1909), to Mušek. Mušek translated it swiftly into Czech and staged it at Švandovo divadlo, thus becoming the first of Synge’s translators in the Continent to have his translation produced. Moreover, Mušek proceeded to visit the West of Ireland in the following year in order to

³ Karel Mušek, “Z návštěvy Angličanů” [From the Visit of the English], *Národní listy*, 22 June 1905: 1.

⁴ It is indicative that it was precisely in 1905 that the Prague-born scholar of Jewish origin Julius Pokorný, who was to become an Indo-European linguist, Celtic philologist and medieval Irish specialist of world renown, left the city together with his parents, as they felt the city was becoming increasingly more provincial due to the Czechs. See Pól Ó Dochartaigh, *Julius Pokorný 1887-1970* (Dublin: Four Courts Press, 2004) 19-24.

⁵ The first of Kelly’s articles about Bohemia was published prior to his arrival in the country. Cf. Richard John Kelly, “Bohemia and Ireland,” *The Freeman’s Journal*, Special Edition, 1 July 1905: 7.

study the traits and dress of the people, so as his forthcoming production of the play at the National Theatre had as authentic a stage design as possible.⁶ He met Synge and other authors associated with the Irish national theatre on the occasion. His visit to Lady Gregory at Coole Park resulted, however, also in sceptical thoughts concerning the current Czech political claims, since a discussion with poet W.B. Yeats (1865-1939) and playwright Edward Martyn (1859-1923) revealed that the Czechs were not all that oppressed any more, having their representatives in the parliament and receiving a subsidy for their national theatre from the monarchy. This terminated any analogies with the sorrowful fate of the Irish on the part of Mušek, who had to admit to himself that his grumbling over the situation in Bohemia was rather a matter of habit than anything else.⁷ With Synge, Mušek hiked in County Wicklow where the playwright explained to him the origin of some of the themes and motifs in his dramas.⁸

Most of the group of British journalists returned to the Czech Lands in 1908, again on the occasion of a Jubilee Exhibition, complemented by the preparations for a Slavonic Congress. Richard John Kelly was the only Irishman in the party this time; after his departure, he wrote a letter of thanks to the editor-in-chief of *Národní listy* (The National Press), complimenting the Czech nation in an ornate manner.⁹ Kelly's praise for the Czechs was nonetheless not a matter of mere politeness, as Kelly published his eulogies also in Irish periodicals and gave a number of lectures on the subject.¹⁰ This period culminated in 1910 with the writing of a series of articles for *The Leader*, in which Kelly compared the national revival in Ireland and in

⁶ For Synge's letters to Mušek, see *The Collected Letters of John Millington Synge*, ed. Ann Saddlemyer (Oxford: Clarendon Press, 1983, 1984), Vol. 1 (1871-1907) 109, 158-59, 168-69, 174, 254, Vol. 2 (1907-1909) 73, 88, 184-85.

⁷ Karel Mušek, "V zapadlém kraji – Črty z Erina, ostrova hoře" [In a Remote Country – Sketches from Erin, the Isle of Sorrow], *Zvon* 7.23 (1907): 362-65; 7.24 (1907): 378-81; 7.25 (1907): 388-92. Mušek notes that Edward Martyn mentioned having visited Prague eighteen years before, i.e., some time in the late 1880s.

⁸ See, e.g., Mušek's photograph of J.M. Synge in Dargle Glen, published in Maurice Bourgeois, *John Millington Synge and the Irish Theatre* (London: Constable and Company, 1913) 15.

⁹ Richard John Kelly, "Velectěný pane redaktore!" [To the Most Esteemed Editor], *Národní listy*, 21 July 1908: 7. Translator unknown.

¹⁰ Richard John Kelly, "Ireland and Bohemia," *Irish Ecclesiastical Record* 21 (April 1907): 355-60. Cf. also anon., "Mr. R. J. Kelly, B L at the Matthew Hall," *The Tuam Herald*, 19 January 1907: 2.

Bohemia: he discussed both the athletic movement Sokol (Falcon) and the return of the Czech language into Czech culture.¹¹

It is likely that the orchestration of both visits of the British journalists involved Count František Lützow (1849-1916), an avid promoter of Czech history and culture in the English-speaking world and author of the popular books *Bohemia – A Historical Sketch* (1896) and *History of Bohemian Literature* (1899). Since he spent every half year in England, it does not come as a surprise that he appeared also in Dublin in 1909, where he met foremost local intellectuals. These included the famous writer George Moore (1852-1933); their debate concerning the possibility of the revival of the Irish language – recorded by Moore's brother Maurice (1854-1939) – represents another moving tribute to the Czech national endeavour, which was viewed as a potential paradigm for the struggle to restore Irish to the public sphere.¹² The reaction of Irish cultural worthies must have filled Lützow with immense satisfaction concerning his life work, as he amply documented in his commentary of the event by indirect glorification of himself.¹³

In 1911, a collection of adaptations of medieval Irish lore entitled *Keltické báje* (Celtic Myths) by Louey Chisholm appeared from the Hynek publishing house. The volume was translated by Božena Šimková (1881-1958), a Czech Protestant who had spent an extended period in Ireland as a student. Šimková is an important representative of Evangelical students who attended Protestant universities in Britain and Ireland before World War I.¹⁴ The publication of a somewhat peculiar volume *Pohádky ze Zeleného ostrova* (Fairy Tales from the Green Isle) meant a similar event in the area of the translation of Irish legends; the book was published in 1913 by Ivan Krahulík

¹¹ Richard John Kelly, "Bohemia and Ireland," *The Leader* 21.9 (1910): 210-11; R.J. Kelly, "The Sokols of Bohemia," *The Leader* 21.12 (1910): 282-84; R.J. Kelly, "The Revival of the Bohemian Language," *The Leader* 21.20 (1910): 500-502, 21.21 (1911): 523-24.

¹² Maurice Moore, "Bohemian and Irish – The Fight for a Language," *The Irish Independent*, 2 May 1910: 7.

¹³ František Lützow, "Z irských dojmů" [From the Irish Impressions], *Samostatnost* 14.62 (1909/1910): 331-32.

¹⁴ Czech Evangelicals who studied in Belfast included, in particular, Jan Drobný (1863-1952), Josef Souček (1864-1938), Jarolím Nešpor (1865-1939), Rudolf Medek (1884-1958), and Ladislav Funda (*1889). Jaroslav Ovečka (1882-1953) was a student in Tullamore. Cf. Jan Toul, *Jubilejní kniha českobratrské evangelické rodiny* [The Jubilee Book of the Evangelical Family of the Czech Brethren] (České Budějovice: self-published, 1931).

(1881-1966) under the pen-name Zachar. The title seems to demarcate the content in a rather unambiguous fashion; despite that, however, the only recognizably Irish tale is the story of “Jablko touhy” (The Apple of Desire). The same year saw the publication by A. Svěcený of a selection from the famed collection by the Brothers Grimm, *Irish Fairy Tales*, translated by Antonín Macek as *Irské pohádky o skřítcích* (Irish Tales of Hobgoblins).¹⁵ Irish topics have thus arrived in a completely different fashion.

Czech-Irish personal links, few as they were at the time, featured at least one that certainly merits a mention: the marriage of Eileen Joyce, sister of James Joyce, to Czech clerk of the Živnostenská Bank branch in Trieste, František Schaurek. A reported story of the 1914 wedding has Joyce stay faithful to his reputation of a punster, as he predicted a fruitful union based on the conjunction of “jajce” (eggs in, e.g., Croatian, and the pronunciation frequently given to Joyce’s name by speakers of South Slavonic languages) and “šourek” (scrotum in Czech).¹⁶ It was due to Schaurek, originally Joyce’s student in a language course, that several Czech expressions and toponyms found their way into the author’s magnum opus, *Finnegans Wake*.¹⁷

Because of the letters he sent to his sister Eileen and František Schaurek, who were living in Prague during World War I, the Irish writer was put on the list of Czech arch-traitors by the Austrian secret police at the beginning of the war. This however happened only due to a curious blunder resulting from the fact that the secret policemen were unable to determine Joyce’s origin, and most likely his actual occupation either.¹⁸ Joyce’s contact with František Schaurek provided, on the other hand, a firm basis for his later communication with Adolf Hoffmeister, one of the translators of his *Anna Livia Plurabelle*.¹⁹ Like the Schaureks, Joyce returned to Trieste, where he

¹⁵ The collection itself, titled *Irische Elfenmärchen* in the original, was the Grimms’ translation of Thomas Crofton Croker’s book *Fairy Legends and Traditions of the South of Ireland* (1825) which they furnished with a long and insightful introductory essay.

¹⁶ Richard Ellmann, *James Joyce* (New York: Oxford University Press, 1965) 395-96.

¹⁷ Petr Škrabánek, *Night Joyce of a Thousand Tiers. Studies in Finnegans Wake*, eds. Louis Armand and Ondřej Pilný (Prague: Litteraria Pragensia, 2002).

¹⁸ See the entry James Joyce in *Album velezrádců (Velezrádné rejdy Čechů za hranicemi)* [An Album of Arch-Traitors: The Treacherous Intrigues of Czechs Abroad], introduced by Florian Zapletal (Praha: Alois Hynek, 1919) 100.

¹⁹ Adolf Hoffmeister, “Osobnost James Joyce” [James Joyce the Personage], *Rozpravy Aventina* 6.2 (1930/1931): 13-14, 6.3 (1930/1931): 30-31. Translated into English as

frequently met members of the Jewish community and found there inspiration for Leopold Bloom, protagonist of *Ulysses*. Mr Bloom was modelled on two gentlemen, a Hungarian Jew by the name of Luis Blum and a Czech Jew called Leopold Popper.²⁰

Irish texts of the medieval period were extensively studied in Bohemia before World War I by young Indoeuropean scholar and Celtologist Josef Baudiš (1883-1933). Baudiš customarily undertook lengthy preparations for the writing of any of his studies; nevertheless, several times he was provoked to an immediate reaction. For instance, he made a decisive and fundamental contribution to the termination of a protracted polemic between literary historian Václav Schüller and Romance scholar Maxmilián Křepinský over the sources that the important prose writer and poet Julius Zeyer used in his work dealing with ancient Ireland.²¹ Baudiš had already made several trips to Coruna near Galway in order to study the spoken Irish language, based on a recommendation given to him by a leading Irish language scholar of his time, Rudolf Thurneysen. His 1914 holiday outing to Britain, however, placed him in emigration. His forced stay in the U.K. allowed him nonetheless to deepen his knowledge of Celtic languages, particularly Irish and Welsh. Baudiš met with genuine luck: after he had been detained together with his wife in an internment camp on the outbreak of war, he was released on the grounds of a request filed by the Royal Irish Academy. Should this not have happened, he may have ended up in the notorious concentration camp on the Isle of Man (needless to say, without being given a chance to study the Manx Gaelic). It was due to his Irish friends that Baudiš was able to develop his philological interests throughout the war, which made his involuntary exile in Britain probably the most fruitful period of his life. Already during his first year in the U.K., he published a study of the relationship of the Irish hero Cúchulainn and his rival Cúroí in the Irish journal *Ériu*.²² Subsequently, he contributed an essay on the cultic tradition related to the seat of the high kings of Ireland, at the Hill of Tara to the same journal in 1916.²³ Celtic philology apart, Baudiš cooperated with the future first president of Czechoslovakia, Tomáš Garrigue

Adolf Hoffmeister, "The Game of Evenings," trans. Michelle Woods, *Granta* 89 (Spring 2005): 240-54.

²⁰ John McCourt, *The Years of Bloom. James Joyce in Trieste 1904-1920* (Dublin: Lilliput Press, 2000) 226.

²¹ Josef Baudiš, "K otázce pramenů Zeyerových" [On the Issue of Zeyer's Sources], *Časopis pro moderní filologii* 2.2 (1912): 114-17, 2.3 (1912): 203-207.

²² Josef Baudiš, "Cúroí and Cúchulinn," *Ériu* 7 (1914): 200-209.

²³ Josef Baudiš, "On the Antiquity of the Kingship of Tara," *Ériu* 8 (1916): 102-107.

Masaryk, making thus his own modest contribution to the independence of his homeland. His input was nonetheless quickly forgotten after the foundation of Czechoslovakia, as he had not been among the first to return and seize an office or other. Baudiš, apparently disgusted by the manners that in his view came to prevail, accepted a professorship in Bratislava, where he died prematurely in the early 1930s.²⁴

Independence and Autonomy

The year in which World War I ended naturally represented a great turning point in the history of both nations. The Czech dream of autonomy was transformed into the reality of independence, while the Irish dream of independence was soon to transform into the reality of autonomy. Sinn Féin election posters announced in 1918 Czech and Slovak independence as a model in what were a number of respects: “The Czecho-Slovaks are to-day as free as the English... Be Men and vote for Freedom!” or “The Czecho-Slovaks are demanding Independence. Nobody is quite sure who the Czechoslovaks are. But the whole World knows who the Irish are and would wonder if that ancient Race did not demand Independence. Cannot you be as true to Ireland as the Czecho-Slovaks are to Czecho-Slovakia?”²⁵

The customary comparison between the oppression of the Irish and the Czechs was, however, being made in Bohemia as well. The choice of topic was by no means accidental, as demonstrated by two sets of reflections on Irish politics published in the latter half of 1918 by the respected political analyst Karel Hoch (1884-1962). When Hoch discussed the rights of each nationality to preserve its unique characteristics in the concluding passage of his article in *Národ* (The Nation), he wound up by a telling appeal: “Dear reader, please apprehend!” The other article, published in *Česká revue* (The Czech Revue), is remarkable by the date of its appearance: despite the fact that it had clearly been written prior to the declaration of an independent Czechoslovak state, its publication happened to coincide with the days in which history was being shaped.²⁶

²⁴ Václav Machek, *Josef Baudiš* (Praha: Česká akademie věd a umění, 1948). See also Josef Baudiš's file in the Archive of the Czech Ministry of Foreign Affairs.

²⁵ The cited posters are deposited in the National Library of Ireland, Dublin.

²⁶ Karel Hoch, “Irsko” [Ireland], *Národ* 2.25 (1918): 313-15. See also Karel Hoch, “Irsko I. and II.,” *Česká revue* 12.1 (1918/1919): 25-36, 12.3 (1918/1919): s. 147-55.

A curious commentary on the political enthusiasm of 1918 was provided also by the perspective of the Czech Germans on the events: drawing on the European habit of all the oppressed to compare themselves to the Irish, they cheered free Ireland with the obvious intent to provoke the Czechs who were currently taking over the rule over their country, an event that was both unimaginable and unpalatable for Czech Germans. The situation in the Czech Lands had simply turned around and it was the Czechs who were henceforth to play the role of oppressors. Moreover, the symbolic inversion that had taken place at the end of World War I was to stand at the birth of World War II.²⁷ The Irish were well aware of these Czechoslovak-German problems due to their own differences with communities settled in the North of the country, which included the ex-rulers of Ireland.²⁸

Journalist and owner of *The Tuam Herald*, Richard John Kelly started to write extensively about Czechoslovakia again from 1918 on. The number of his articles concerning Czechoslovakia was so vast that he occasionally lacked words for the headlines, which ended up consisting in various combinations of a few expressions. Kelly continued his massive promotion up till 1922, and then intermittently until 1929, shortly before his death.

In the autumn of 1919, literary critic and translator Artuš Černík (1900-1953) published a series of articles about Irish culture dedicated to mythology, folklore, the visual arts, literature and theatre respectively. The essays were based on the Irish issue of *The Times* of 4 November of the same year. While Černík's effort in compiling the texts was painstaking, the printer corrupted Gaelic terms and Irish names beyond recognition, which meant that the impact of Černík's work was considerably dulled.²⁹

Notwithstanding the continuous deepening of mutual knowledge in the respective countries, individual visits were still rather an exception. Irish author Lord Dunsany (1878-1957), a relative of Horace Plunkett, arrived in Czechoslovakia at the end of June 1920. He came to watch the opening night of his play *The Laughter of the Gods* at the National Theatre and to see the

²⁷ Karel Haltmar [signed: -ar.], "Naši Němci a Irsko" [Our Germans and Ireland], *Národní listy*, 22 July 1921: 3.

²⁸ Rev. Patrick Gannon, "Bohemia and its Ulster Question," *Studies* 7.28 (1918): 644-58.

²⁹ Artuš Černík [unsigned]: "Irsko. I. Bájesloví," [Ireland. I. Mythology], *Tribuna* 1.256 (1919): 7, Artuš Černík [signed: Čk.], "Irsko II. Folklor" [Ireland. II. Folklore], *Tribuna* 1.257 (1919): 1, Artuš Černík [signed: Čk.], "Irsko. III. Výtvarné umění v Irsku" [Ireland. III. The Visual Arts in Ireland], *Tribuna* 1.268 (1919): 4, Artuš Černík [signed: A.Čk.], "Irsko. IV. Literatura. V. Divadlo" [Ireland. IV. Literature. V. Theatre], *Tribuna* 1.278 (1919): 4.

Pan-Sokol Rally of the year. Reflections on his visit in the Czech press imply that Dunsany had taken an active part in promoting the new republic in England and America.³⁰ One of the earliest Czech visitors to Ireland, on the other hand, was translator and lover of literary curiosities Edgar Theodor Havránek (1896-1964) who travelled to Ireland in the latter half of 1920. Although he left a printed record of his impressions of the country, the motivation for his journey is impossible to establish. It seems that Havránek's stay on the island was only brief, since his article provides a rather condensed, speedy (and not over-emotional) account of impressions from Dublin and its environs.³¹ At the same time, Havránek's interest in the dying languages of Europe remains noteworthy, since it included Irish, a language that Havránek however did not speak.³²

The Irish language was also a matter of interest for linguist and Orientalist Jindřich Entlicher (1876-1926). He owned important editions of Old Irish texts, which eventually came to be lodged in the National Library in Prague. Entlicher's concern was nonetheless purely of linguistic and comparative nature; due to his fleeting habits, he probably never wrote anything about the language and did not translate from it either. Contact between the Czech and the Irish languages took place, moreover, also in a much mediated way. For instance, leading French philologist Marie-Louise Sjoestedt (1900-1941), author of *Phonétique d'un parler irlandais de Kerry* (The Phonetics of the Irish Language of County Kerry, 1931) took a somewhat curious interest in both languages: she studied Czech and Russian at a French school of Oriental languages. Sjoestedt's concern was not merely comparative, as she spent the latter half of 1921 in Czechoslovakia in order to enhance her knowledge of spoken Czech.³³

Irish Slavonicist John Joseph Regis O'Beirne (*1887) made for an interesting figure in the Czech-Irish relations of his time. Although his research focused mainly on South-Slavonic languages, he dedicated two articles to Czech writing, published at the beginning of the 1920s in the *Irish*

³⁰ Anon. [signed +], "O autoru hry Smích bohů..." [On the Author of the drama *The Laughter of the Gods*], *Národní listy*, 4 July 1920: 4. On the patriotic gymnastics organisation Sokol see below, p. 47ff.

³¹ Edgar Theodor Havránek, "Napříč Irskem" [Across Ireland], *Tribuna* 2.300 (1920): 4.

³² Edgar Theodor Havránek "Jazyky, které vymírají. Skizza linguistická a – novinářská" [Languages That Are Dying. A Linguistic – and Journalistic – Sketch], *Zlatá Praha* 44.7 (1926/1927): 142-44 (recte 146-48).

³³ Seán Ó Lúing, *Celtic Studies in Europe and Other Essays* (Dublin: Geography Publications, 2000) 111-12.

Monthly. The first of these discusses the importance of the long poem by Jan Kollár *Slávy dcera* (The Daughter of Sláva) for Czech national revival; the other concerns *Legenda z Erinu* (A Legend of Erin) by Julius Zeyer, an adaptation of the medieval Irish tale of Diarmaid and Gráinne, together with its setting to music by Otakar Ostrčil.³⁴

A rather important event in the mutual relations was a lecture on the creation and codification of the Czech language delivered by Celtologist Josef Baudiš at a Celtic Congress on the Isle of Man in 1921. It was the only contribution at the congress that did not concern Celtic languages. However, it solicited a wide response in the Irish press, since its content inspired, among others, Douglas Hyde (1860-1949), founder of the Gaelic League and future Irish president.³⁵

Young author Karel Čapek (1890-1938) would have made a notable visitor to Ireland. Nevertheless, Čapek never managed to arrive in the country, despite his desire to do so. During his 1924 trip to the U.K., he wrote a series of sketches for the *Lidové noviny* daily, focusing also on the Celtic areas of Britain and on the adjacent islands. Čapek had an avid interest in Ireland but had to face significant difficulties when trying to obtain printed sources about the island, and could not have been unaware of the English barrier of silence and discomfiture at any mention of Ireland. The reverberations of the Irish Civil War with its bombings ultimately persuaded him not to travel to the island. Despite his absence from Ireland, Čapek included a chapter devoted to Ireland in his *English Letters* (Anglické listy); it however treats rather of the attitude of the English to Ireland than about the country itself.³⁶ A visit to Ireland was paid in the same year by a Prague student of history, Welsh-born John Emlyn Williams (*1896) who subsequently wrote a report on the shape of the country two years after the end of the Civil War. The report includes a special note concerning a change in the Irish mentality: Williams claims that

³⁴ John J.R. O'Beirne, "Slávy dcera (The Daughter of Sláva), a Czech Classic," *Irish Monthly* 48 (May 1920): 244-53. John J.R. O'Beirne, "Diarmuid and Grainne in Czechoslovakia," *Irish Monthly* 50 (February 1922): 59-62.

³⁵ Josef Baudiš, "Re-establishment of the Czech Literary Language," *Transactions of the Celtic Congress 1921*, ed. Rhys Phillips (Beili Glas: Swansea 1923) 154-60. Cf. also anon., "The Lesson of Bohemia," *Réalta a' deiscirt* (*The Southern Star*), 16 July 1921: 7.

³⁶ Karel Čapek, "Listy o Irsku" [Letters Concerning Ireland], *Lidové noviny* – Ráno 32, 9 August 1924: 1-2. Published in book form in Karel Čapek, *Anglické listy* [English Letters] (Praha: Ot. Štorch-Marien, 1924) 82-84. For details of the context, see also Otakar Vočadlo, *Anglické listy Karla Čapka* [Karel Čapek's English Letters] (Praha: JAN, 1995) 73.

cheerfulness had been replaced by self-preservatory cynicism.³⁷ The consequences of the Civil War were also described by translator and future promoter of Irish literature Aloys Skoumal (1904-1988),³⁸ who acquired his interest in Ireland for the most part from Josef Florian (1872-1941), an influential publisher from Stará Říše who printed Mušek's translations of Synge's plays.

Promotion and Propaganda

From the early 1920s, Czech journalists set about to comment on the most recent political developments in Europe with new vigour, and without Austrian censorship. News items concerning Ireland became more frequent and more reliable: Ireland was covered chiefly by foreign correspondents and political commentators of leading national papers as part of their journalistic mission in Britain. Their ranks included the extraordinarily inquisitive Alois Šašek (pen-name Sirius) at *Venkov* (The Country),³⁹ the indefatigable correspondent František Janča (acronym –a.) at *Lidové noviny* (People's Press), famous graphologist Robert Saudek (as RS) at *Prager Presse*, the perceptive Karel Haltmar (acronym –ar.) at *Národní listy* (National Press), routinist Stanislav Nikolau at *Národní politika* (National Politics) or later, Orientalist and international politics expert Alois Musil at the *Venkov* of the 1930s.⁴⁰

The extensive focus on the Irish political scene was obviously determined mainly by the contemporary Irish struggle for independence and the Civil War at the beginning of the 1920s. Once the situation in Ireland had become stabilised, Irish topics almost vanished from the pages of Czech papers. The desire to learn something about the other country transferred in this period

³⁷ John Emlyn Williams, "Irská otázka" [The Irish Question], *Československá republika* 245.156 (1924): 1.

³⁸ Aloys Skoumal, "Cesta do Irska" [Journey to Ireland], *Akord* 1.4 (1928): 100-105.

³⁹ See also his pre-war article on Irish politics, Alois Šašek, "Boj Keltů v Anglii o samosprávu (Problém národa a socialismu)" [The Struggle of Celts in England for Home Rule (An Issue Concerning the Nation and Socialism)], *Akademie (Socialistická revue)* 16.3 (1912): 103-107.

⁴⁰ Information about these articles comes from the Collection of Newspaper Clippings of the Czech Ministry of Foreign Affairs (Výstřižkový archiv MZV) deposited in the National Archives of the Czech Republic (Národní archiv ČR). The articles are listed in an electronic database available at <http://ualk.ff.cuni.cz/ibibliography/index.htm>.

fully to Ireland, since the Czechs had by then achieved all political aims for which they had used Irish historical parallels, while a new perspective on Ireland took a long time to develop.

In Ireland, on the other hand, the image of the Czech language revival was absolutely essential as a model for the defenders of Irish Gaelic in this period. The exceptional nature of the Czech model in the context of the languages of small nations may be documented, for example, by a series of articles published in 1925 by the Irish language activist Liam Pádraig Ó Riain (1867-1942) under the title "Lessons from Modern Language Movements." Of the total number of eight articles, the part entitled "Czech Struggle" takes up four sequels, apparently representing to the author the most vital instance of a successful struggle for the emancipation of a language among small European nations.⁴¹

A representative of the Czechoslovak Consulate in London who had been in charge of the Irish agenda since 1924, František Pavlásek, was dispatched to Dublin in the middle of April 1926.⁴² His delegated task was to seek for a candidate for the office of the Honorary Consul. Pavlásek produced an extensive report about the two weeks that he spent roaming through the Dublin business circles. He listed at least twenty individual candidates, which he had however rejected all for a variety of reasons.⁴³ Towards the end of 1926, a friend of Czechoslovakia of a long standing, journalist Richard John Kelly was selected to become Honorary Consul, apparently on a recommendation by Jan Masaryk, son of the President and current Ambassador to the United Kingdom. Kelly accepted the offer as an honour; nevertheless, miscommunication between the two parties probably ensued. The idea of the Czech authorities was that Kelly rent representative rooms in Dublin city centre, as his own house, magnificent as it was, did not seem quite suitable for the purpose of consular service due to its remoteness from the city. The "friend of the Czechs" was however not inclined to undertake such a major investment and as a result, gave up the title of Honorary Consul in early 1927. His announcement induced profoundly negative feelings on the Czech

⁴¹ Liam P. Ó Riain, "Lessons from Modern Language Movements," *Réalta a' deiscirt (The Southern Star)*, 28 November 1925: 7, 5 December 1925: 3, 12 December 1925: 3, 19 December 1925: 2. On the same issue, cf. also a later article, S. Nic Siathaigh, "A Language Miracle. Compulsory Czech," *Irish Independent*, 1 October 1929: 6.

⁴² National Archives of Ireland, file "Department of Foreign Affairs," no. 318/33 1A.

⁴³ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "První sekce – konzuláty," box 35 (Drážďany-Dublin). See also Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Generální konzulát Londýn 1924-1950," box 5.

side, who labelled the originator of the difficulty rather undeservedly a “miser.”⁴⁴ The failed attempt postponed the effort to establish an inexpensive mission in Ireland, while Kelly in time became the Honorary Consul of Estonia.

In the spring of 1927, Milena Illová (1888-1944), women’s rights activist, translator and wife of author of social verse Rudolf Illový, visited Dublin as a delegate of a women’s congress. She went to see, together with other delegates and an unnamed Irish revolutionary for a guide, the royal hill of Tara and the passage tomb at Newgrange in the Valley of the Boyne.⁴⁵

The issue of the Czechoslovak mission in Dublin reappeared on the agenda towards the end of 1929. The Czechoslovak business circles, whose extensive export to Britain had been significantly curbed, were looking for new markets and began to plea for the establishment of suitable representation in neighbouring Ireland. The Ministry of Foreign Affairs eventually decided to set up a full diplomatic mission of Czechoslovakia to Ireland, fulfilling in this manner also the wishes on the Irish side where there was little interest in a mere honorary representation. Major Pavel Růžička (1887-1961), who fought in the Czech Legion during World War I, was finally appointed as the Czechoslovak Consul in Dublin. Růžička started to explore the situation in Irish politics and culture immediately after his arrival. According to a situational report that he delivered, the tendencies in Irish politics were not only anti-British, but also anti-French, while the Irish political and intellectual scene harboured a penchant for Germany.⁴⁶ Růžička was a keen observer and hence understood the historical roots of the negative orientation against Britain; nonetheless, this represented blatant discord with the foreign policy of the Czechoslovak Republic, which had been in contrast traditionally anti-German.⁴⁷

⁴⁴ On the entire affair, see Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file “První sekce – prezidium, konzuláty,” box 35.

⁴⁵ Milena Illová, “Irsko” [Ireland], *Právo lidu*, 8 March 1927: 1-2, “Zelený ostrov Eirean” [The Green Isle of Eirean], *Právo lidu*, 9 March 1927: 1-2, “Turas na Boinne,” *Právo lidu*, 10 March 1927: 1-2.

⁴⁶ Pavel Růžička, “Zpráva o situaci v informační a propagační činnosti” [Report on the Situation in Informational and Promotion Activities], Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file “Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950,” box 8, folder “Propagace čsl. literatury v Anglii” [Promotion of Czechoslovak Literature in England].

⁴⁷ Pavel Růžička, “K dějinám a vzniku irského svobodného státu” [On the History and Creation of the Irish Free State], *Zahraniční politika* 10 (11).1 (January 1931): 34-46.

Růžička's initial attempts to promote Czechoslovak culture and industry in Ireland were not easy, as the appellation of the state that he represented met with ubiquitous confusion.⁴⁸ He first had to fathom the country he arrived in. Reading volumes clearly did not suffice, what was required was a full comprehension of the entire context. This transpired well during the Consul's futile effort to impose on the Irish press obituaries of Alois Jirásek, prominent Czech national author who remarkably praised the Hussite movement which, however, was a synonym of heresy and the rejection of a united church to all Western Catholics. Růžička, himself a member of a Protestant congregation, encountered here the limits of his promotion skills, since texts of this nature found little response from Irish journalists at the time.⁴⁹

Much more successful were his broadcasts about Czech music on the Irish radio and lectures on Czech history and contemporary Czechoslovak politics that he delivered to various associations, including the Dublin Writers' Club and the Dublin Rotary Club. Still in 1930, Růžička contacted the Royal Dublin Society, donated several books on Czechoslovakia for its reading room and took care to have them placed in a prominent position. Moreover, he began to arrange concerts by Czech musicians with the Society.

A World Eucharistic Congress took place in Dublin in June 1932, which featured the participation of prominent Catholic dignitaries from Bohemia and Moravia. The reports by correspondents from the Czech group clearly suggest that the Czechoslovak delegates were overwhelmed by the piety of the Irish people and the general reverence with which the clergy were treated, a situation hardly comparable with the religious tepidity obtaining at home. Czechoslovak participants at the Congress included, among others, the Abbot of the Strahov Monastery in Prague, Method Jan Zavoral (1862-1942) and politician Jan Jiří Růckl (1900-1938). It is worthy of note that the presence of the national section at the Dublin Congress had been arranged in Dublin two years earlier by Monsignore Alois Kolísek (1868-1931) who however did not live to see the Congress. His brother Karel Kolísek (1872-1947) managed to participate nonetheless, and wrote an extensive article on the activities of the Czech group in Dublin, which he published both in instalments in his journal *Růže lurdská* (The Rose of Lourdes) between 1932

⁴⁸ Cf. Aodh De Blácam [signed Roddy The Rover], "A Nation of Detectives? My Problem Puzzled No One," *The Irish Press*, 11 July 1933: 6.

⁴⁹ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 8.

and 1934, and as a brochure entitled *Venite, adoremus! / Pojdte, klanějme se!* in 1932. Other referents of the congress included its participants František Cinek (1888-1966), an Olomouc professor of theology, in the journal *Našinec* (Fellow Contryman) and Alexandr Titl in *Pražský večerník* (Prague Evening Press), and, in a mediated fashion, journalist Josef Krlín (1895-1973) in *Lidové listy* (People's Press).

The Irish Times editor Robert Maire Smyllie (1894-1954) was invited through the Czechoslovak Consulate to the Pan-Sokol Rally, the general assembly of the patriotic gymnastics association, in the same year. He was enthralled by the gathering, and wrote a whole series of articles for his paper from his excursion to Czechoslovakia during August and September. These he published under the pen-name Nichevo (from the Russian *nitchevo*, “never mind”) and titled “Visit to Central Europe.” Apart from Prague, he covered also Slovakia, Bratislava, Hungary and, prominently, Sub-Carpathian Ukraine (then part of Czechoslovakia) which mesmerized him by its mixture of nationalities and the Babel of spoken languages.⁵⁰ Smyllie became an avid supporter of Czechoslovakia as a result of his visit, who would prove his worth yet in the difficult times that were to follow.

Gaelic activist Seán Ó Loingsigh (John J. Lynch) joined the ranks of scholars interested in Czech matters in the same year, lecturing in the Irish language in Dundalk about the Czech language revival. The sources he used for his lecture, and later also for an article, were provided by Consul Pavel Růžička, rather than by independent research. Ó Loingsigh's presentation featured a recital of an Irish-language translation of Svatopluk Čech's poem “Náš jazyk” (Our Language), which had been based on an English translation by Paul Selver.⁵¹

Feminist and widow of the prominent pacifist, Hanna Sheehy-Skeffington (1877-1946) visited Prague in 1932 and was received by President Masaryk, who was a world-renowned defender of women's rights. She was interested, in particular, in the elaborate Czechoslovak system of social benefits.⁵² Still in the same year, she delivered a lecture at an arts school in Cork focused on the information and impressions she had gathered. Her lecture and subsequent

⁵⁰ Robert Maire Smyllie [signed Nichevo], “A Visit to Central Europe,” *The Irish Times*, 11 August - 6 September 1932 (a series of reports).

⁵¹ Seán Uí Loingsigh, “An t-aiséirghe seiceach – Adhbhar dóchais do Gaedhealaibh,” *The Examiner*, 23 April 1932, “An Scrúduightheoir” supplement: 5, 7 May 1932, “An Scrúduightheoir” supplement: 5.

⁵² Felix M. Larkin, ed., *Librarians, Poets and Scholars: A Festschrift for Donall O Luanaigh* (Dublin: Four Courts Press, 2007) 80.

articles in the press however contained frequent misunderstandings and errors. Consul Růžička was trying to see the disseminated nonsense corrected by sending promotion brochures and books on selected issues to Sheehy-Skeffington. Nonetheless, his effort had little impact as she continued reiterating her mistakes, and Růžička finally gave up.⁵³

In January 1932, the Prague String Quartet performed at the Royal Dublin Society concert hall.⁵⁴ The reception of their rendering of Czech music was magnificent; despite that, accounts exist that many years after the event, members of the quartet continued to recount their astonishment at seeing Irish ladies knit sweaters in the front rows during the performance.

Czechoslovakia was of some interest, moreover, to Irish literary critic and author Stephen Gwynn (1864-1950), who wrote an article about President Masaryk for *The Fortnightly Review* in July 1933. Gwynn continued to report about Czechoslovakia in his “Ebb and Flow” section in the same journal throughout the second half of the 1930s, while the country has very likely not disappeared from his focus later, since he published a poem entitled “Salute the Czechs” in the early 1940s dedicated to the Czech struggle against the German Nazis.⁵⁵

Physical Education and Music

In May 1934, German history scholar Mary M. Macken visited an exhibition on Wallenstein in Prague, acting on the suggestion of the Consul’s office. While in Prague, she began to research sources on the Irish participants in the assassination of Duke Wallenstein, particularly Colonel Walter Butler.⁵⁶ Macken was also interested in the German minority, and in the critical period of the late 1930s issued an objective assessment of the history and current state of the issue of the German minority in Bohemia.⁵⁷

The year 1934 featured what was probably the most important cultural exchange between the two nations. A reform, or rather the creation of the

⁵³ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file “Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950,” box 9, no. 124.

⁵⁴ Harold R. White [signed H.R.W.], “Prague String Quartet R.D.S. Recital,” *Irish Independent*, 31 January 1933: 6.

⁵⁵ Stephen Gwynn, “Salute the Czechs,” *The Central European Observer* 18.6 (1941): 65; cited from Stephen Gwynn, *Salute the Valour* (London: Constable, 1941).

⁵⁶ Mary M. Macken, “Wallenstein and Butler, 1634-1934,” *Studies* 23.4 (1934): 593-610.

⁵⁷ Mary M. Macken, “Bohemia – Czechs and Germans,” *Studies* 27.4 (1938): 605-14.

legal structure of the Irish army had been taking place from the early 1920s, consisting primarily in the rejection of archaic British institutions and the establishment of a national character of the Irish military. One of the aspects that was truly due for reform was the insufficient structure of physical education. It is quite natural that Major Růžička, a participant in the famous Siberian anabasis in World War I, was acquainted not only with Irish business and cultural representatives but also members of the military circles. He is likely to have provided a simple explication for the prowess and endurance of Czechoslovak World War I legionnaires by referring to their pre-war membership of Sokol, the largest gymnastics movement of its time. The interest he had generated on the part of the Irish officials resulted in the Czechoslovak Ministry of Defence sending First Lieutenant Josef Tichý of the artillery to Ireland in July. For the following two years, Tichý ran courses of Sokol gymnastics and fencing for Irish army officers. Graduates of the courses subsequently taught at civilian schools, where Sokol exercises were enjoyed, for instance, by the writer-to-be Eoghan Ó Tuairisc (1919-1982), author of the prominent Irish-language novel *L'Attaque*.⁵⁸

Collective exercise subordinated to an aesthetic ideal and underscored by music found avid adherents in Ireland. The musical accompaniment for Irish Sokols was first provided by Czech rally compositions, while the creation of Irish music for the purpose was eventually suggested. The task was performed by a music teacher from an army school, John Francis Larchet (1884-1967), who regularly met with Consul Růžička. As much as the adoption of the Sokol scheme had a generally positive reception, there were still voices asking – and rather justifiably so – why Ireland was accepting a foreign system instead of creating one of its own, based, for instance, on Gaelic games. Another point of criticism consisted in the Irish adopting a scheme developed by a non-Catholic organisation with a significant free-thinking fundament which, moreover, indulged in the pagan attributes of Ancient Greek championship.⁵⁹

Despite these critical reflections, the “Czech way” remained a powerful model for revivalists and others alike, and the interest in Czechoslovakia was rapidly growing. Besides, inspiration came also from the industry, where Czech influences assisted in the renewal of traditional Irish manufacturing. In

⁵⁸ Máirín Nic Eoin, *Eoghan Ó Tuairisc – Beatha agus Saothar* (Dublin: An Clóchomhar, 1988) 63. The novel was recently published in Czech translation: Eoghan Ó Tuairisc, *L'Attaque*, trans. Radvan Markus (Praha: Baronet, 2007).

⁵⁹ J.J. Murphy, “Physical Culture Plans – A Plea for National Principle,” *The Catholic Bulletin* 24.7 (July 1934): 577-84.

December 1934, an exhibition of Czech glass and porcelain took place at the National Museum of Ireland. It was determined by negotiations with pro-Nazi director of Austrian origin Adolf Mahr (1887-1951) who stipulated, in line with his belief in all-German unity, that Sudeten German companies that were otherwise unlikely to have been selected participate in the exhibition. The Irish press wrote with enthusiasm about the return of the art of glassmaking to Ireland after what had been more than a thousand years.⁶⁰ Piano virtuoso Rudolf Firkušný (1912-1994) was invited to Ireland by the Royal Dublin Society in the same year, following a recommendation by the Czechoslovak Consulate, and gave two concerts in November.⁶¹

The outcome of the Sokol courses was presented at public performances with grand success to large Irish audiences in 1935. The first of these took place in the military camp at Curragh in April, another in the Dublin Porto Bello Barracks in September.⁶² The reaction was rapturous.⁶³ In December, the instructor Josef Tichý came to speak about the organisation of the Czechoslovak Sokol on the Irish radio.

The following year marked the coming to an end of Consul Pavel Růžička's posting. The Consul appeared in an Irish radio broadcast in February 1936 in the atmosphere of militarising Europe, reminiscing about his participation in the Siberian anabasis. His mission to Ireland was concluded by a lavish dinner organised in his honour at the Shelbourne Hotel, with numerous prominent representatives of the Dublin cultural, political and diplomatic spheres present and presided over once again by editor R.M. Smyllie. The dinner really displayed the personal contacts that Růžička had developed due to his personal charm and musical talent, the hospitality of his home and the culinary art of his wife Svatava, daughter of the Chairman of

⁶⁰ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 9, no. 137.

⁶¹ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 8, no. 113.

⁶² J.A.P., "Display of New Drill at Curragh Camp. Success of Sokol System," *Irish Independent*, 16 July 1935: 11. Cf. anon., "Sokol System of Training. Army's Display in Dublin," *The Irish Times*, 5 September 1935: 5. See also a Czech reflection by Rudolf Procházka [signed in the table of contents as R.P.], "Sokolská tělovýchova v Irsku" [The Sokol Physical Education in Ireland], *Sokolský věstník* 37.38 (1935): 304-305.

⁶³ See the poem of praise, anon. [signed P.O.P.], "Sokol," *The Evening Mail*, 5 September 1935: 4.

the Czechoslovak Senate Václav Donát. The couple set out on a return scenic journey through Europe to Czechoslovakia within a few days.⁶⁴

Diplomat Karel Košťál (*1893) was selected as Růžička's successor. Košťál had previously been First Secretary at the Czechoslovak Consulate in Copenhagen; he made a favourable impression on Dublin journalists immediately after his arrival and was labelled a connoisseur of Anglo-Irish literature. Soon he mastered also the chief issues of Irish history.⁶⁵ His mission in Ireland was a successful one as well, particularly as he had been able to take over Růžička's contacts, including the friendship of R.M. Smyllie (Košťál addressed Smyllie "Dear Bertíček [Bertie]"), and to replicate some of his ways, for instance in the music sphere. Similarly to his predecessor, Košťál was an enthusiastic musician, being a very good cellist.

The new Consul founded already in his first year in Dublin (1937) the Karel Kostal Quartet in Chamber Music. Its members included Maud Aiken, wife of the Irish Minister for Defence Frank Aiken (1898-1983).⁶⁶ The quartet frequently performed on the radio, where Košťál productively maintained Růžička's liaisons that helped him place not only concerts, but also lectures on Czechoslovakia in broadcasts from Dublin. For example, a frequent participant in the events organised by the Czechoslovak Consulate, Secretary of the Senate of Ireland and prominent musicologist Donall O'Sullivan (1893-1973) lectured on Radio Éireann on 13 March 1937 about the minority issue in Czechoslovakia, unambiguously taking the side of the Czechoslovaks in his discussion.⁶⁷

A year before the catastrophic Munich Agreement, a count of Irish origin Edward Taaffe (1898-1967) sold the Bohemian estate of Nalžovy (Elischau in German) due to financial difficulties. His ancestors had acquired the estate a long time back thanks to their participation in the assassination of Wallenstein. After the sale, Count Taaffe made a permanent move to Ireland. The books owned by his father, former Prime Minister of Austria-Hungary, ended up in a Zink's auction, which necessitated the making of their complete

⁶⁴ Svatava Růžičková-Donátová, "Jižní Anglii" [Through the South of England], *Salon* 16.1 (January 1937): 14-15, 33.

⁶⁵ Cf. Karel Košťál, "Irsko a Velká Británie" [Ireland and Great Britain], *Zahraniční politika* 17.6/7 (1938): 217-30.

⁶⁶ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 8, no. 114. The papers of Frank and Maud Aiken are lodged in the archive of University College Dublin.

⁶⁷ For the content of the lecture, see Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 9, no. 128.

list.⁶⁸ Fortunately, the family archive was extracted from the auction; still, it remains unsorted until this day. After his return to Ireland, Taaffe was considered as a nominee for the office of the President.

The greatest champion of Czechoslovak issues in Ireland, editor M.R. Smyllie stayed in Czechoslovakia again in November and December 1937. Despite the fact that his reports begin by an account of the grief of Czechs over the death of President Masaryk, Smyllie's destination this time was not the developed west of the country, but exclusively the easternmost area, Sub-Carpathian Ukraine. From there he wrote, under the pen-name Nichevo, a series of articles for *The Irish Times* entitled "Carpathian Contrasts." He focused, in particular, on impoverished Slovaks and Ruthenians, and also on the situation of the Jews and Gypsies. Smyllie crossed the border to Rumania and Poland several times, asking himself interesting questions as regards the future of the region.⁶⁹ The entire series was then published in February of the following year as one of the first offprints of the paper, with a dedication to Pavel and Růžena Růžička in Czech.⁷⁰

The second year of Košťál's posting was the year of the onset of the Munich crisis. The eventual Agreement concerning the forceful ceding of the Sudetenland by Czechoslovakia to the German Reich was perceived in Ireland, unlike in the rest of Western Europe, in quite a specific manner. Not only did Czechoslovak agenda have a large number of supporters in the press, but many Irish intellectuals had also been cured of their flirtations with German fascism by the purge within the Nazi party known as the Night of the Long Knives. Some may have still maintained a pro-German stance; however, this was merely due to the traditional negation of British policies. At a moment when British and German 'interests' seemed to converge, the Irish press was given space to freely ponder issues of Central Europe. Naturally, Irish journalists came to side with the small nation. Moreover, the British support of minority interests must have sounded fairly false to the Irish ear in particular, given the historical experience. The British effort to oversee

⁶⁸ Bohumír Lifka and Karel Zink, *LI. knižní aukce z knihovny hraběte Edvarda Taaffa a dvou jiných významných sbírek, 14., 15. a 16. března 1938, Hotel Beránek, Král. Vinohrady* [51st Book Auction from the Library of Count Edvard Taaffe and Two Other Prominent Collections, 14, 15 and 16 March 1938, Hotel Beránek, Král. Vinohrady] (Praha: Karel Zink, 1938).

⁶⁹ Robert Maire Smyllie [signed Nichevo], "Carpathian Contrasts," *The Irish Times*, 15 November - 22 December 1937.

⁷⁰ Robert Maire Smyllie [signed Nichevo], *Carpathian Contrasts* (Dublin: The Irish Times, 1938).

policies concerning minorities was in fact ironized also in many of the letters to the editor of the *Manchester Guardian*, suggesting that the Czechs should send a delegate to Ulster to supervise British minority policies there.

A remarkable finale of the year 1938 in which Czech history turned was provided by the performance by the Czech Philharmonic Orchestra conducted by Rafael Kubelík at the Dublin Theatre Royal, as part of the International Celebrity Concert on 12 November.⁷¹ After the concert, Kubelík met the Irish musician John Francis Larchet. In addition to that, young writer Jiří Mucha (1915-1991), son of painter Alfons Mucha, appeared in Dublin as a correspondent of *Lidové noviny*. His coverage of the concert was however overwhelmed by depression resulting from the treachery of the allies and the breaking apart of the Czechoslovak territory.⁷² Irish reviewers were enthralled by the orchestra, yet Mucha bitterly remarked that as much as the world may seem to be impressed by Czech music, the same may hardly be claimed of Czechoslovak democracy.

Protectorate and Neutrality

After the annexation of the second Czechoslovak Republic to the German Reich on 15 March 1939, Karel Košťál was one of the very few Czechoslovak diplomats not to surrender their office to envoys of the Reich. Košťál had initially informed the Irish Department of External Affairs that he was terminating his activities; however, he reconsidered his decision and came to announce to the Irish authorities that he was going to continue his service. Since Ireland had adopted a strictly neutral stance as regards the forthcoming European armed struggle, maintaining also excellent relations with Germany, the continued existence of the Czechoslovak Consulate was not particularly welcome by Irish politicians. It is true that Ireland still recognized the Consulate; nonetheless, the Consul's name was not allowed to appear in print, while Irish government officials attempted from time to time to restrict Košťál's diplomatic rights. Yet whenever the Consul objected, any problems were always resolved. The atmosphere was hardly conducive to a continued promotion of Czechoslovak culture and politics though. Similarly to all

⁷¹ Harold R. White, "Kubelik Showed Mature Artistry. Fine Performance by Czech Orchestra," *Irish Independent*, 14 November 1938: 9.

⁷² Jiří Mucha, "Z Nového světa v Irsku" ["From the New World" in Ireland], *Lidové noviny*, 16 November 1938 (morning edition): 6.

Czechoslovaks in exile, Košťál had to wait until the European conflict had developed fully and Europeans were forced to adopt a firmer stance against Germany. In the meantime, he at least maintained contact with prominent journalists⁷³ and inquired of quartet member Maud Aiken, wife of the Minister of Defence, as to the position of the Irish Government on being pressurized by the U.K. and the United States to abolish neutrality, and then he passed the information on to the exiled President Edvard Beneš in London.⁷⁴

Cultural and political events of significance in terms of Czech-Irish relations at the time of neutral Ireland prominently included the staging by director Walter Macken (1915-1967) of the anti-Nazi allegorical play *The White Disease* (Bílá nemoc, 1937) by Karel Čapek. The play was staged in the Galway theatre An Taibhdhearc in an Irish-language translation by Buadhac Toibin. In 1942, minister of the Czechoslovak exile government Jan Masaryk (1886-1948) visited a Belfast exhibition on the Czechoslovak Army in Britain, and delivered a lecture at Queen's University concerning the Czechoslovak contribution to European civilization. He was awarded a doctorate of honour after the lecture, an act that had been strongly supported by the Belfast Masaryk Society. Masaryk reminisced on the occasion of his first meeting with Irish workers in the United States thirty-five years earlier. Lectures were delivered in Belfast, besides Masaryk, also by Ladislav Feierabend who spoke about the Czech Lands under the Nazi regime, and by Jaroslav Císar, who discussed the European attitudes of T.G. Masaryk.⁷⁵ Still in 1942, Father J. Veselý gave a lecture on the subject of the relation between the state and the church in Czechoslovakia at the Irish Institute of International Affairs in Dublin. The occasion was to have involved another speaker as well, minister of the exile government Monsignore František Hála (1893-1952), who however fractured his leg on the stairs of the Consulate; his contribution was consequently read out by Veselý.

From January 1942, the Consulate mediated negotiations concerning the staging of *The Insect Play* (*Ze života hmyzu*) by brothers Čapek at the Gate

⁷³ Kees Van Hoek, "The Czechoslovak Consul," *Diplomats in Dublin* (Dublin: Talbot Press, 1943) 103-106.

⁷⁴ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Londýnský archiv 1939-1945," box 117.

⁷⁵ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Londýnský archiv 1939-1945," box 364.

Theatre in Dublin, naturally in Paul Selver's translation.⁷⁶ The director of the Abbey Theatre orchestra, composer Frederick May (1911-1985) set to music a poem by Jaroslav Kvapil "Conversation" (Rozhovor) in the same year; he used the English translation included in Selver's 1912 *Anthology of Modern Bohemian Poetry* for the purpose. The wartime correspondence of the Czechoslovak Consulate in Dublin reveals that more poems were to follow, as May was planning to visit Selver in England in order to obtain permission to use some of his other translations from the anthology. Nevertheless, it rests unclear whether the meeting ever happened, since Kvapil's poem remains the only Czech work set to music and presented by May.⁷⁷

March 1943 saw the production of *Rhapsody in Stephen's Green* by Flann O'Brien at the Dublin Gaiety Theatre. The play was an idiosyncratic adaptation of the Čapeks' *The Insect Play* mentioned above.⁷⁸ The suggestion that O'Brien adapt the play came from director Hilton Edwards who furnished him with Paul Selver's English translation, and together with his Gate Theatre partner Micheál Mac Liammóir then produced the play at the Gaiety.⁷⁹ It remains a paradox of fate that approximately at the same time, one of the authors of the play Josef Čapek (1887-1945) was secretly translating in the concentration camp at Sachsenhausen a poem by Irish author James Stephens about St Stephen's Green, together with Joyce's verse from *Chamber Music*.⁸⁰

Jan Masaryk visited Dublin in November 1944 in order to deliver a lecture at Trinity College. Two lectures had originally been planned; however, the latter of these, which was to be given at the Irish Institute of International Affairs, was cancelled by Irish government censors. This initiated a protracted debate in the daily press, as well as in the Dáil, concerning how strict censorship in Ireland should really be, and the issue eventually became part of

⁷⁶ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 8, no. 107.

⁷⁷ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 8, no. 116.

⁷⁸ Flann O'Brien (Myles na gCopaleen), *Rhapsody in Stephen's Green. The Insect Play*, ed. Robert Tracy (Dublin: Lilliput Press, 1994).

⁷⁹ Anthony Cronin, *No Laughing Matter: The Life and Times of Flann O'Brien* (London: Grafton Books, 1989) 149.

⁸⁰ James Stephens, "Stephenova zelenost," James Joyce, "Komorní hudba," James Joyce, "Přistálých vojsk," Josef Čapek, *Oheň a touha (Básně a překlady z koncentračního tábora)* [Fire and Desire: Poems and Translations from the Concentration Camp] (Praha: Odeon, 1980) 259-61.

the domestic political struggle.⁸¹ A legend had spread among Czechoslovak emigrants to Ireland about the event, which had it that Masaryk must have made an objectionable remark as regards Irish neutrality in his first lecture. It is very likely that nothing of that nature had occurred however, since Consul Košťál documented in quite a persuasive manner that Taoiseach de Valera was seen having a friendly discussion with Masaryk after his lecture and was extraordinarily cordial and cheerful. The confusing affair that had remained without explanation for an extended period of time is rather characteristic of Irish politics of the first half of the 1940s. The British envoy to Ireland John Maffey (1877-1969), who had been posted in Dublin until 1939, explained to Košťál in a conversation (the course of which is reconstructed in Košťál's Book of Visitors) that the banning of the second lecture was not directed against Masaryk. Much more likely, the lecture became the subject of settling accounts between de Valera and his enemies at the Irish Institute of International Affairs, which was then taking place both in the press and in the Dáil.⁸²

Poet Viktor Fischl (1912-2006) visited Belfast in the same year, accompanying Ladislav Feierabend, the Czechoslovak exile Minister of Finance. An official reception was hosted in the honour of Fischl, who was at the time Secretary of the Czechoslovak PEN Club. The local branch of PEN paid him a lavish tribute, while the chairperson of the branch proceeded to offer a ceremonial toast in Czech, which he had learnt some time earlier from Jan Masaryk. The wording of this toast, however, was reported by Fischl to have been shocking and quite unpublishable.⁸³

In the Protectorate Bohemia and Moravia, Ireland received wide coverage throughout the war, as the subject was not affected by censorship. Some of the early articles concerning the Irish strife against Britain were motivated by spite that originated from contempt for the cowardly allies of Czechoslovakia;⁸⁴ nonetheless, as the situation continued to steadily aggravate for

⁸¹ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 10, no. 165.

⁸² Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Návštěvní kniha Zastupitelského úřadu Dublin 1937-1947."

⁸³ Viktor Fischl, *Hovory s Janem Masarykem* [Conversations with Jan Masaryk] (Praha: Česká expedice / Riopress, 1996) 99-100.

⁸⁴ Cf. the change of stress in the following two articles about Ireland by the same author: František Bauer, "Tvrďý irský oříšek" [The Hard Irish Nut], *Národní politika*, 30 July 1937: 3, František Bauer, "Irsko – tvrďý oříšek" [Ireland – A Hard Nut], *Národní politika*, 16 November 1940: 1.

Germany, the topic of Ireland became eventually one of the few international concerns that were permitted in print. As the millennial empire kept on shrinking, geographical topics in particular were being curbed or disappeared entirely, until there were very few 'neutral' countries that journalists could write about at all. News about Ireland successfully defending its neutrality was so frequent in the Protectorate press that, when juxtaposed with the modified items from the battlefield, the conclusion may have been drawn that the fate of the Reich was dependent particularly on the neutral island. Regardless of that, a certain bond between Ireland and Germany cannot be regarded merely as a German projection, given that Taoiseach de Valera and Secretary of the Department of External Affairs Joe Walshe consoled the German Ambassador in Dublin on the death of Adolf Hitler, and that Consul Košťál reported in May 1945 from Dublin to London that a peculiar defeatist atmosphere had dominated in the city and the few flags of the Allies that had been hoisted had provided an impetus for disturbance.⁸⁵

West and East

In March of the final year of the war, Consul Košťál presented himself at the Irish Department of External Affairs where he asserted in a discussion with Secretary Walshe that the Czechoslovak Government intended to elevate the Dublin Consulate to an Embassy.⁸⁶ The internal commentary on the event, as much as it may be positively inclined as regards the proposal, was devastating, and suggestive of its time: Walshe wrote to another Department official that the intention was bound to create an interesting situation indeed, as Czechoslovakia would be the first "communist country" that Ireland would have diplomatic relations with on such a high level.⁸⁷ Walshe was eventually proved correct in his 'prophetic' and seemingly unjustified partiality, since Czechoslovakia was headed straight for another disaster ever since the adoption of the Košice Government Programme on 5 April 1945. While many gave way to euphoria over the post-war territorial arrangement of Europe, staunch anti-communists had the advantage of being ready for what was to

⁸⁵ Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Londýnský archiv 1939-1945," box 117.

⁸⁶ Compare Košťál's report of 9 April 1945. Archiv MZV (Ministry of Foreign Affairs Archive), file "Zastupitelský úřad Dublin 1929-1950," box 1.

⁸⁷ Letter of 9 March 1945. National Archives of Ireland, file "Department of Foreign Affairs," no. 318/33 1A.

come well in advance. The incessantly mouthed idea of Czechoslovakia as a bridge between the East and the West was to come to no fruition.

Post-war Europe had to deal with other issues than the development of cultural relations across borders, which was reflected also in the significant attenuation of the cultural exchange between Czechoslovakia and Ireland. Despite that, several interesting events still occurred. The first of these was the publication of an extended article by Ulster revivalist Cathal O'Byrne concerning the Irish Franciscans in Prague, published in May 1945 in Northern Ireland. Apart from numerous familiar facts, the author mentions that the manuscript of an Irish text about a mass by Geoffrey Keating (1570-1649) preserved in the Maynooth College library was written in 1663 "in Prague in Bohemia" ("a bPraga 'san mBohemia") by Franciscan Henry MacArdle.⁸⁸ Another article of note was written by Michael J. Murphy (1913-1996) about Czech amateur theatre and published in June 1946; Murphy pointed out new possibilities in educating the Irish people and raising their cultural awareness.⁸⁹ Czech professional theatre was covered, on the other hand, by film director Liam O'Laoghaire (1910-1997) in July 1947; O'Laoghaire visited Czechoslovakia shortly before the war and exchanged letters with the acclaimed Czech theatre director Emil František Burian (1904-1959).⁹⁰ Commentaries of *The Irish Times* military analyst, Irish Army captain B. Petersen published early in 1946 are remarkable in terms of politics, as Petersen discussed the adverse Soviet influence on Czechoslovakia.⁹¹

At the end of May 1947, the Czechoslovak Consulate was transformed into an Embassy. Soon after that, Karel Košťál resigned from his post and returned to Czechoslovakia. Pavel Růžička was appointed once again, and after some initial difficulties represented by the veto of Minister František Hála, became Košťál's successor.⁹² Růžička subsequently arrived in Ireland

⁸⁸ Cathal O'Byrne, "Prague and Ireland," *The Irish News*, 23 May 1945: 2.

⁸⁹ Michael J. Murphy, "The Czech Amateur Theatre," *The Irish Press*, 25 June 1946: 4.

⁹⁰ Liam O'Laoghaire, "The Theatre of Czechoslovakia," *The Irish Press*, 29 July 1947: 4. See also "Írský žurnalista obdivuje české umění" [Irish Journalist Admires Czech Art], *Národní listy*, 27 April 1938: 2, and Liam O'Laoghaire, "Drama v Irsku" [The Drama in Ireland], trans. Zdenka Münzerová, *Program D 39*, 1938/1939, Vol. 2: 77-80 (article in the annual programme brochure of E.F. Burian's theatre).

⁹¹ B. Petersen [signed B.P.], "Soviet Influence Retards Czechoslovak Revival," *The Irish Times*, 1 February 1946: 2, B. Petersen [signed B.P.], "Czechoslovakia's Quick Recovery Will Benefit Europe," *The Irish Times*, 9 April 1946: 2.

⁹² See an explanatory letter of support by Jan Masaryk to František Hála, dated 25 April 1947. Národní archiv – Chodovec (National Archive at Chodovec), file "Londýnský archiv 1939-1945," inv. no. 142.

accompanied by his wife and niece. Another legend circulating among Czechoslovak emigrants concerns the spectacular reception given to Růžička on the occasion of the handing over of his accreditation papers at Dublin Castle. There is no doubt about Růžička's popularity in Ireland; however, the nature of the ceremony was influenced rather by the fact that Ireland had already been well on its way to complete independence (i.e., the proclamation of a republic) and its representatives relished every opportunity to demonstrate the fact. The magnificence and ostentation were hence aimed internally, as de Valera's celebration of the approaching total independence. All dailies stressed that this was the first instance that had the inaugural and welcome speeches delivered in two languages incomprehensible to most Irish people, i.e., Czech and Irish.⁹³

A group of Czechoslovak physicians arrived in Dublin at the time of Růžička's appointment to participate in an international congress of gynaecologists and obstetricians. The doctors met Mr Justice T.C. Kingsmill Moore (1893-1979), who possessed extensive knowledge of Czechoslovakia, and also famous Irish paediatrician Robert Collis (1900-1975), who had been in close contact with Czech physicians and who adopted two Czechoslovak orphans of Hungarian Jewish origin after the war.⁹⁴ Collis brought the children to Ireland from the concentration camp in Bergen-Belsen where he assisted in the actions of the International Red Cross. Edit (*1937) and Zoltán (*1939) Zinn eventually stayed living in Ireland, notwithstanding that Collis looked up their relatives in Slovakia.⁹⁵ Numerous Irish doctors in fact participated in helping destitute children in Central Europe, including, prominently, a friend of Robert Collis, journalist, nationalist historian and fiction writer Dorothy Macardle (1899-1958). Macardle came to Czechoslovakia immediately after the war as part of her mission to supervise the distribution of Irish governmental aid in Europe, and subsequently dedicated

⁹³ For the protocol of Růžička's journey through Dublin and his reception at Dublin Castle, see National Archives of Ireland, file "Department of Foreign Affairs," no. 318/50.

⁹⁴ Josef Lukáš, "Mezinárodní kongres gynaekologů v Dublinu" [International Congress of Gynaecologists in Dublin], *Československá gynaekologie* 12/16.10 (1947): 367-72.

⁹⁵ Robert Collis, *To Be a Pilgrim* (London: Secker and Warburg, 1975) 101-227. Cf. also Robert Collis, "Work in Progress, no. 3," *The Bell* 11.5 (February 1946): 947-59. On the subsequent history of the orphans, see the memoir Zoltán Zinn-Collis (and Alicia McAuley), *Final Witness* (Dunshaughlin, Co. Meath: Maverick House, 2006). There is also a mention of them in Christy Brown's autobiography *My Left Foot* (London: Secker & Warburg, 1954), to which Collis wrote a foreword.

almost an entire chapter of her influential study *Children of Europe* to the extermination of Lidice by the Nazis that happened as a reprisal for the assassination of Deputy Protector of Bohemia and Moravia Reinhard Heydrich in 1941.⁹⁶

Also in May 1947, esperantist Father Jan Filip (1911-1971) visited Dublin. No relation to his namesake, the famous Czech archaeologist, Filip was a professor of Catholic theology and was invited to lecture in Esperanto about Czechoslovakia by the Dublin league of Catholic esperantists. However, Filip was delayed on his arrival and his lectures had to be cancelled as a result; he was soon to continue on his travels to England and Holland according to plan. Notwithstanding the brevity of his stay, he entered into contact with numerous local esperantists and induced or deepened their interest in Czechoslovakia respectively. On his part, he came to mention an important personage of the Irish Esperanto movement, Lorcán Ó hUiginn (1910-1985), a stenographer in the Dáil who had a programme in Esperanto on Radio Éireann in 1937-1939 that was broadcast for the whole of Europe.⁹⁷

Opera tenor Walter Janowitz visited Dublin in January 1948, the year that meant tragedy for Czechoslovak democracy. Janowitz, a distinguished veteran of the allied campaign in Northern Africa, arrived in the city together with his wife Ada Morrans, a native of Athy in Co. Kildare, in order to get to know the country of his wife's origin. In mid-February, Irish writer Elizabeth Bowen (1899-1973) went on a visit to Czechoslovakia and received great publicity regardless of the politically stifling atmosphere. Apart from Prague, Bowen stayed also in Moravia, particularly in Brno where she met members of the Circle of Moravian Writers.⁹⁸

When the communist takeover happened in Czechoslovakia in February 1948, Ambassador Pavel Růžička soon got his bearings, being an ex-legionnaire who possessed personal memories of Soviet Russia. He convened a

⁹⁶ Dorothy Macardle, *Children of Europe. A Study of the Children of Liberated Countries: Their War-time Experiences, Their Reactions, and Their Needs, with a Note on Germany* (London: Victor Gollancz, 1949). See Luke Gibbons, "Prefiguring the Past: Re-imagining the Archive in Irish Studies," Christina Hunt Mahony et al., eds., *The Future of Irish Studies: Report of the Irish Forum* (Prague: Centre for Irish Studies, Charles University / Irish Forum, 2006) 68-72.

⁹⁷ Jan Filip, "Poznámky z Irska" [Notes from Ireland], *Štít* 3.32 (1947): 1.

⁹⁸ A press conference is described in anon. [signed č.], "Miss Bowen mezi novináři" [Miss Bowen among Journalists], *Obrana lidu* 2.36 (1948): 5. An interview was printed as anon. [signed K.], "Zájem irské spisovatelky o moravský venkov" [The Interest of an Irish Writer in the Moravian Countryside], *Zdar* 4.39 (1948): 4.

press conference where he outlined what was happening in Prague without any ambiguity and proclaimed that he would not serve the communists. He assembled the archive of the Czechoslovak mission and dispatched it to the Embassy in London. The communists tried to woo Růžička back home, promising him a pension; when the effort failed, they proceeded to confiscate all his property. Růžička subsequently occupied the Embassy building and confiscated its furniture in reaction to his dispossession. The communists demanded redress of the Irish Government; however, the Irish representatives sabotaged the matter due to the expulsion of the Apostolic Nuncio from Czechoslovakia, and even went as far as refusing to issue visas to the 'liquidators' of the Embassy.⁹⁹ The affair with the confiscated furniture trailed on until 1949, at which point the agenda of Ireland was handed over to translator and Irish literature enthusiast Aloys Skoumal who was then the Czechoslovak Cultural Attaché in London.¹⁰⁰ The communists abolished their effort to regain control over the Embassy in 1950 and closed down the mission to Dublin entirely.

Aftertaste

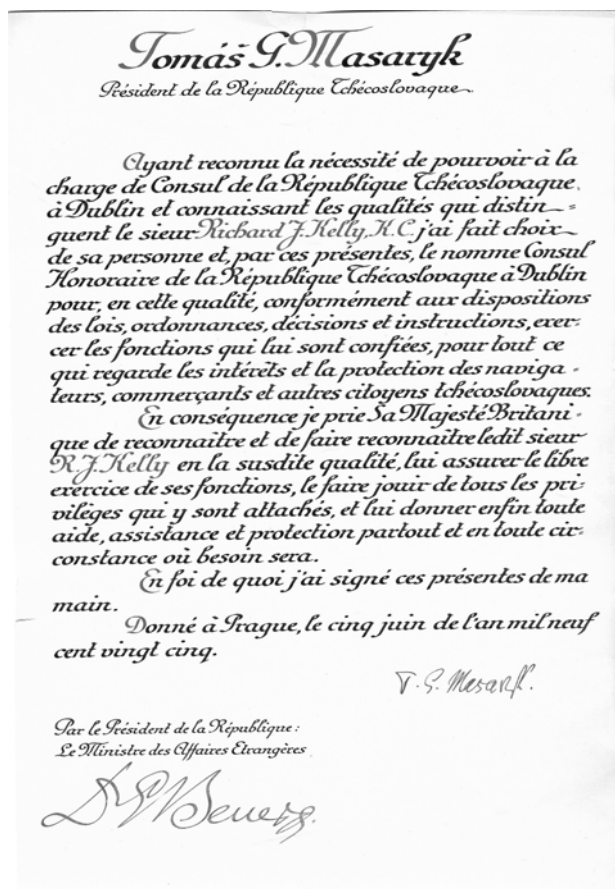
What may be regarded as a sad epilogue to the Czech-Irish relations in the first half of the twentieth century is the list of Czechoslovak citizens living in Ireland forwarded by Pavel Růžička to the Executive Board of the Council of Free Czechoslovakia in London.¹⁰¹ The auspicious foundations of Czech-Irish cultural and economic relations were to be paralysed for almost fifty years to come. The Růžičkas, who became an epitome of all things Czech in Dublin for several decades, maintained their livelihood due to the culinary skills of Mrs Růžička by producing continental delicatessen for Magill's (Oriental and Continental Foods), a shop located between Grafton Street and Clarendon Street. The couple became exiles, while what had taken fifty years of successful development left no more than the peculiar aftertaste of ruin by history. The relations between the two countries had to wait for complete renewal till the early 1990s.

⁹⁹ National Archives of Ireland, file "Department of Foreign Affairs," no. 318/33 1A.

¹⁰⁰ Dagmar Blümllová, "Tolik záští a tak málo prostoru! Irsko Aloyse Skoumala" [So Many Enmities and So Little Room! Aloys Skoumal's Ireland], *Dějiny a současnost* 28.2 (2006): 24-27.

¹⁰¹ Letter dated 26 July 1950. Fragment of Růžička's papers, private possession.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – IMAGES

Jmenování Richarda J. Kellyho honorárním konzulem Československé republiky v Dublinu v lednu 1925 s podpisy prezidenta T.G. Masaryka a ministra zahraničí Edvarda Beneše / The appointment of Richard J. Kelly as Honorary Consul of the Czechoslovak Republic in Dublin, January 1925, signed by President T.G. Masaryk and Minister of Foreign Affairs Edvard Beneš

Čs. konzul v Dublinu major Pavel Růžička (*vlevo*) s přáteli na zahradě konzulátu v Northumberland Road 54 v době konání eucharistického kongresu roku 1932 / Czechoslovak Consul in Dublin, Major Pavel Růžička (*left*) with friends in the garden of the Consulate in 54 Northumberland Road at the time of the eucharistic congress in 1932

Čs. konzulát v Dublinu na Merrion Strand „Cappagh“ roku 1930: reprezentační místnosti, pracovna konzula Pavla Růžičky (*vlevo dole*), pracovna tajemníka konzulátu Ferdinanda Kokšteina a sekretářky Alexandry Hortigové (*vpravo dole*) / Czechoslovak Consulate in Dublin, “Cappagh,” Merrion Strand, 1930: guest rooms, the study of Consul Pavel Růžička (*bottom left*), the office of consular Secretary Ferdinand Kokštein and assistant Alexandra Hortigová (*bottom right*)

Čs. konzul Karel Košťál s manželkou Ludmilou (roz. Legerovou) za války před budovou čs. konzulátu v Dublinu, Wellington Road 69 / Czechoslovak Consul Karel Košťál with his wife Ludmila (née Legerová) in front of the Dublin Consulate building at 69 Wellington Road during World War II

Manželé Košťálovi spolu s Janem Masarykem, čs. ministrem zahraničí v exilu, během jeho návštěvy Dublinu v listopadu roku 1944 / The Košťáls with Jan Masaryk, Czechoslovak Minister of Foreign Affairs in exile during his November 1944 visit to Dublin

All images in the appendix: Archiv MZV (Archive of the Czech Ministry of Foreign Affairs).